

Pleegzorg: Het opvoedingsbesluit

Dossieranalyse naar het nemen van een opvoedingsbesluit
over pleegkinderen

Irene Buikema

Scriptieonderzoek Dossieranalyse

2010-2012

Studentnummer: 0516805

Supervisor: Dhr. Dr. P.M. van den Bergh

Tweede lezer: Mw. Dr. A.M. Weterings

Samenvatting

Een problematische gezinssituatie kan ervoor zorgen dat ouders (tijdelijk) niet meer voor hun kind kunnen zorgen, waardoor het kind vrijwillig of middels een kinderbeschermingsmaatregel in een pleeggezin wordt opgevangen. Alleen de plaatsingen met een kinderbeschermingsmaatregel zijn meegenomen in het onderhavige onderzoek. Eerder onderzoek toont aan dat stabiliteit en continuïteit in de relatie tussen pleegouders en pleegkind belangrijk is voor (de ontwikkeling van) het kind, wat binnen de pleegzorg bereikt kan worden door binnen twee jaar een opvoedingsbesluit te nemen over waar het kind op gaat groeien.

In het onderhavige onderzoek wordt door middel van een dossieronderzoek gekeken binnen welke termijn het opvoedingsbesluit genomen wordt en wordt getracht factoren te analyseren die van invloed zijn op het nemen van dit opvoedingsbesluit. Verschillende factoren rondom het kind, de ouders en het pleeggezin worden in kaart gebracht door het analyseren van 84 dossiers van kinderen tussen de nul en twaalf jaar, die beschikbaar zijn gesteld door Stichting voor de Pleegzorg Kompaan en de Bocht uit Goirle.

Uit analyses van de geïnventariseerde gegevens kan worden geconcludeerd dat een pleeggezinplaatsing een positieve ontwikkeling van het kind bevordert; er worden significant minder ontwikkelingsproblemen gerapporteerd tijdens de pleeggezinplaatsing dan ten tijde van de uithuisplaatsing. Daarnaast kan geconcludeerd worden dat nog maar in weinig gevallen het opvoedingsbesluit binnen de termijn van twee jaar genomen wordt. Vooral de aanleiding tot uithuisplaatsing en gezinsfactoren lijken van invloed te zijn op het nemen van een opvoedingsbesluit; kinderen hebben significant minder kans hebben op een permanente plaatsing in het pleeggezin wanneer er sprake is van huiselijk geweld, een bezoekregeling met de vader of een drugsverslaving van de moeder. Aan de andere kant wordt de kans op een permanente plaatsing in het pleeggezin groter met elk jaar dat de ondertoezichtstelling langer duurt.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Algemene inleiding in de pleegzorg	5
1 Theoretisch Kader	7
1.1 Inleiding	7
1.2 Onderzoeken naar het bereiken van stabiliteit en continuïteit	7
1.2.1 Invloed van de plaatsingsstabiliteit	8
1.2.2 Invloed van de leeftijd van het kind	8
1.3 Onderzoeken naar het gepland beëindigen van de pleeggezinplaatsing	9
1.3.1 Invloed van de aanleiding tot uithuisplaatsing	9
1.3.2 Invloed van probleemgedrag of ontwikkelingsstoornis van het kind	9
1.3.3 Invloed van hulpverleningsfactoren	10
1.4 Onderzoeken naar de kans op terugplaatsing bij de ouders	10
1.4.1 Invloed van de aanleiding tot uithuisplaatsing	10
1.4.2 Invloed van het type (pleeg)gezin	12
1.4.3 Invloed van gedrags- en gezondheidproblemen van het kind	12
1.4.4 Invloed van oudercontacten	13
1.5 Onderzoeken naar het bereiken van een permanente pleeggezinplaatsing	13
1.5.1 Invloed van ouderfactoren	13
1.6 Reflectie en het onderzoek	14
2 Methoden	15
2.1 Doel van het onderzoek	15
2.2 Probleemstelling	15
2.3 Onderzoeksprocedure	15
2.3.1 Selectie van de onderzoeksgroep	15
2.3.2 Meetinstrument	16
2.4 Onderzoeksgroep	16
2.5 Statistische analyse en operationalisatie van de factoren	17
2.5.1 De aanleiding tot uithuisplaatsing	17
2.5.2 De ontwikkeling van het kind	18
2.5.3 Relatie tussen ontwikkeling van het kind en het doel van uithuisplaatsing	18
2.5.4 Stabiliteit en continuïteit in de opvoeding van het pleegkind	19
2.5.5 Relatie tussen opvoedingsstabiliteit en ontwikkeling van het kind	19
2.5.6 Het opvoedingsbesluit	19
2.5.7 Relatie tussen reden OTS en perspectief opvoedingsbesluit	20

2.5.8	Verschillen tussen wel/niet nemen van een opvoedingsbesluit	21
3	Onderzoeksresultaten	22
3.1	De aanleiding tot uithuisplaatsing	22
3.1.1	De relatie tussen de aanleiding en het doel van de uithuisplaatsing	22
3.1.2	Verschil in aanleidingen tot uithuisplaatsing	23
3.2	De ontwikkeling van het kind	23
3.2.1	De relatie tussen de ontwikkeling van het kind en het doel van de UHP	24
3.3	Stabiliteit en continuïteit in de opvoeding van het pleegkind	24
3.3.1	Plaatsingsstabiliteit	24
3.3.2	De relatie tussen stabiliteit en de ontwikkeling van het kind	26
3.4	Het opvoedingsbesluit	26
3.4.1	De relatie tussen reden OTS en perspectief van het opvoedingsbesluit	26
3.4.2	De relatie tussen reden OTS en argumentatie van het opvoedingsbesluit	27
3.4.3	De factoren die van invloed zijn op het nemen van een opvoedingsbesluit	27
3.4.4	De reden voor het niet nemen van een opvoedingsbesluit	28
3.4.5	Verschillen in de onderzoeksgroep tussen wel en geen opvoedingsbesluit	29
4	Discussie, Conclusie en Aanbevelingen	30
4.1	Doel van het onderzoek	30
4.2	Bevindingen	30
4.2.1	Aanleiding van de uithuisplaatsing	30
4.2.2	De ontwikkeling van het kind	31
4.2.3	Belang van stabiliteit en continuïteit in de opvoeding	32
4.2.4	De termijn van het opvoedingsbesluit	32
4.2.5	De samenhang tussen ontwikkelingsproblemen, stabiliteit en het Opvoedingsbesluit	33
4.2.5	Factoren die het nemen van een opvoedingsbesluit beïnvloeden	34
4.3	Kritische beschouwing	35
4.4	Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek	36
4.5	Implicaties en aanbevelingen voor de praktijk	36
4.6	Slotconclusie	37
	Referentielijst	38
	Bijlage 1: Format dossieronderzoek	44
	Bijlage 2: Aanvullende tabellen	49

Algemene inleiding in de pleegzorg

Ouders zijn de eerste personen die verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van hun kind. Wanneer ouders echter niet in staat zijn hun ouderplichten op een adequate manier vorm te geven, worden de zedelijke en geestelijke belangen en de gezondheid van het kind bedreigd (Weterings, 1997). Om deze bedreiging af te wenden kan het noodzakelijk zijn om een kinderbeschermingsmaatregel in te zetten (Weterings, Quik-Schuijt & Versteeg, 2001), zoals een (voorlopige) ondertoezichtstelling, ontheffing of ontzegging van de ouders uit de ouderlijke macht.

Bij het uitspreken van een kinderbeschermingsmaatregel is het belang van het kind bepalend. De rechten van de ouders zijn dan ondergeschikt aan het recht van het kind zich adequaat te ontwikkelen en uit te groeien tot een goed functionerend persoon (Weterings, 1997). De maatregel van ondertoezichtstelling is de minst belastende, omdat het een tijdelijke maatregel betreft. Het doel is de met gezag belaste ouder hulp en steun geven om de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van het kind zo veel mogelijk te doen behouden (BW 1:257; Weterings, e.a., 2001).

Wanneer het kader van de ondertoezichtstelling niet toereikend genoeg is en andere hulpverlening het beoogde doel niet gehaald hebben, kan het noodzakelijk zijn dat kinderen tijdelijk weggehaald worden uit de problematische opvoedingssituatie middels een machtiging tot uithuisplaatsing (Koens, 1991; Van den Bergh & Weterings, 2010). Het doel van de uithuisplaatsing is de bedreiging van de belangen van het kind af te wenden (Weterings, 1997), waarbij de ouders feitelijk geen verantwoordelijkheid meer dragen voor de dagelijkse verzorging en opvoeding van hun kind.

Bij een uithuisplaatsing kan pleegzorg of residentiële zorg geïndiceerd worden (Strijker & Zandberg, 2004). Omdat het onderhavige onderzoek zich richt op de plaatsingen in een pleeggezin, zal hier verder uitleg over gegeven worden. De afgelopen tien jaar is het aantal kinderen dat gebruik maakt van pleegzorg verdubbeld; in 2010 hebben 24.150 kinderen voor kortere of langere tijd gebruik gemaakt van de pleegzorg (Pleegzorg Nederland). De verantwoordelijkheid voor de dagelijkse opvoeding van het kind wordt bij een pleeggezinplaatsing overgedragen aan de pleegzorginstelling en de toegewezen gezinsvoogd (Versteeg & Weterings, 2000).

In Nederland is de eerste doelstelling binnen de pleegzorg altijd dat de oorspronkelijke opvoedingssituatie hersteld wordt en er toegewerkt wordt naar een terugplaatsing bij de ouders. Wanneer echter de ouder(s) de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van hun kind niet binnen een voor het kind en zijn ontwikkeling aanvaardbare termijn weer kunnen dragen, kan overwogen worden om het gezag van de ouders te beëindigen en dit vervolgens over te dragen aan de pleegouders of de voogdijinstelling (Nederlandse gezinsraad, 2001; Van den Bergh & Weterings, 2010). De doelstelling van de pleegzorgplaatsing is niet alleen meer de oorspronkelijke opvoedsituatie te herstellen, maar ook het creëren van continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen voor het pleegkind (De Baat, Boendermaker & Pots, 2009).

In de Verenigde Staten wordt uitgegaan van de opvatting dat pleegzorg altijd tijdelijke zorg is (Schofield, Thoburn, Howell & Dickens, 2007). De federale wet stelt onder meer de procedure tot beëindiging van de ouderschapsrechten te starten als een kind 15 van de afgelopen 22 maanden in een pleeggezin heeft doorgebracht. Een situatie die in Nederland nog niet aan de orde is; hier kan de ondertoezichtstelling, door jaarlijkse verlenging, in feite tot het 18^e levensjaar doorlopen.

Door de ontwikkeling van de Deltamethode Gezinsvoogdij in 2007 is er een begin gemaakt aan het planmatig werken binnen de gezinsvoogdij in Nederland. Deze methode heeft tot doel dat de totale duur van de uithuisplaatsing in het kader van een ondertoezichtstelling maximaal twee jaar bedraagt (Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij, 2008), waarbinnen een opvoedingsbesluit genomen dient te worden. De wet stelt namelijk dat indien na een uithuisplaatsing van minimaal 18 maanden gegronde vrees bestaat dat de getroffen maatregelen niet toereikend genoeg zijn en een terugplaatsing naar huis niet mogelijk is, een ouder, ondanks verzet, uit de ouderlijke macht kan worden ontheven (artikel 1:266-268 BW). De termijn van 18 maanden is gekozen omdat deze de maximale duur van de uithuisplaatsing begint te benaderen en er zodoende nog een half jaar overblijft om de procedure bij de rechter af te ronden. Daarnaast kan de maatregel tot ontheffing worden uitgesproken wanneer er sprake is van een (mislukte) ondertoezichtstelling van minimaal 6 maanden (artikel 1:266-268 BW).

Middels de Deltamethode Gezinsvoogdij wordt beoogd een beter sluitend systeem van kinderbescherming tot stand te brengen, want onduidelijkheid over de wettelijke ruimte tussen ondertoezichtstelling en ontheffing uit de ouderlijke macht kan voor het pleegkind resulteren in een jarenlange onzekere ambivalente situatie die de opvoeding binnen het pleeggezin extra belast (Bruning, 2000, 2001). Wanneer duidelijkheid over de toekomst uitblijft, kan het kind zich niet adequaat ontwikkelen., blijven de ouders perspectief houden op terugkeer van het kind en de pleegouders verkeren in onzekerheid of het kind in hun gezin zal blijven of niet. Voor alle betrokkenen is dit een ongewenste situatie. Uit onderzoek van Stams, Top-Van der Eem, Limburg, Van Vugt en Van der Laan (2010) blijkt dat het werken met de Deltamethode Gezinsvoogdij ervoor zorgt dat kinderen korter onder toezicht gesteld staan en minder vaak en korter uit huis geplaatst worden.

Het onderhavige onderzoek zal zich richten op kinderen die in een pleeggezin geplaatst zijn, waarbij onderzocht wordt welke factoren in relatie staan tot het nemen van een opvoedingsbesluit. In hoofdstuk één zullen eerdere onderzoeken naar deze factoren besproken worden. In hoofdstuk twee zal de onderzoeksopzet besproken worden, waarbij het gebruikte meetinstrument en de onderzoeksprocedure nader uitgelegd zullen worden. In het derde hoofdstuk komen de resultaten aan bod. Tenslotte worden in het vierde hoofdstuk de conclusies, aanbevelingen en kritische beschouwing gegeven.

1 Theoretisch Kader

1.1 Inleiding

Het opvoedingsbesluit is het moment waarop besloten wordt wie de dagelijkse opvoeding en verzorging van het kind in de toekomst gaan uitvoeren. Naar gelang het belang van het kind kan het teruggeplaatst worden bij zijn ouders of permanent in een pleeggezin worden geplaatst, waarbij het gezag van de ouders beëindigd wordt en de voogdij over het kind in handen is van een voogdijinstelling (MOG, 2004). Daarnaast is er in het buitenland een derde veel voorkomende optie, namelijk adoptie. In Nederland is het nemen van het opvoedingsbesluit niet formeel verankerd in de wet. De afgelopen jaar wordt er echter wel in deze richting gedacht, wat onder andere blijkt uit het ontwikkelen van de Deltamethode Gezinsvoogdij.

Tot op heden zijn er, voornamelijk in het buitenland, twee vormen van onderzoek gedaan naar het nemen van een opvoedingsbesluit en het bereiken van een permanente en stabiele opvoedingssituatie voor pleegkinderen. Ten eerste zijn er onderzoeken die zich richten op het in kaart brengen van factoren die meespelen in het nemen van één bepaalde vorm van het opvoedingsbesluit, namelijk terugplaatsing naar de ouders, permanente pleegzorg met beëindiging van de ouderschapsrechten of adoptie (Connell, Katz, Saunders, & Tebes, 2006; Brook & McDonald, 2007). Ten tweede zijn er onderzoeken die zich richten op factoren die mogelijk in verband staan met het bereiken van stabiliteit en continuïteit in de opvoeding van het kind (McDonald, Poertner, & Jennings, 2007, Rosenau, 2000) of een geplande beëindiging van de pleeggezinplaatsing (Becker, Jordan, & Larsen, 2007; Glisson, Bailey, & Post, 2000). Resultaten uit belangrijke onderzoeken naar het nemen van een opvoedingsbesluit, zullen in het onderliggende onderzoek ook aan de hand van deze indeling besproken worden. Adoptie zal hierbij buiten beschouwing worden gelaten, omdat dit een situatie is die in Nederland nauwelijks voorkomt en geen onderdeel vormt van het onderhavige onderzoek.

1.2 Onderzoeken naar het bereiken van stabiliteit en continuïteit

Het belang van een stabiele opvoedingssituatie voor pleegkinderen wordt in verschillende verdragen en wetten aan de orde gesteld. Artikel 20.3 van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) geeft bijvoorbeeld aan dat bij een uithuisplaatsing ‘..... op passende wijze rekening wordt gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind’ (Van der Linden, Ten Siethoff, & Zeijlstra-Rijpstra, 2005). Het gewenste plaatsingsverloop voor de langetermijn pleegzorg is het bereiken van een permanente verblijfplaats, zodat er een stabiele opvoedingssituatie ontstaat (Strijker & Knorth, 2007). Maar hoewel de Wet op de Jeugdzorg zich uitspreekt voor een ‘stabiele opvoedingssituatie’, is er geen algemene begripsdefinitie. Wanneer in het onderhavige onderzoek gesproken wordt over het bereiken een ‘stabiele opvoedingssituatie’ wordt daarmee bedoeld dat het pleegkind zo min mogelijk (ver)plaatsingen meemaakt. Daarnaast heeft stabiliteit

betrekking op het aantal opvoeders en de kwaliteit van de opvoeding. Continuïteit betekent in het verlengde hiervan permanentie en ongestoorde voortgang in het licht van een opvoedingssituatie.

1.2.1. Invloed van de plaatsingsstabiliteit

Verplaatsing binnen de pleegzorg wordt gezien als de transfer van een pleegkind van het ene pleeggezin naar het andere pleeggezin (Strijker & Knorth, 2007). Uit de literatuur blijkt dat het herhaaldelijk verplaatsen van pleegkinderen van het ene naar het andere pleeggezin grote gevolgen kan hebben voor het functioneren en welbevinden van het pleegkind (Strijker & Knorth, 2007). In onderzoek naar de verplaatsingsgeschiedenis van pleegkinderen is een significante relatie gevonden tussen het aantal eerder meegemaakte verplaatsingen en het ongepland beëindigen van de huidige pleeggezinplaatsing (Strijker & Knorth, 2007; Strijker, Knorth, & Knot-Dickscheit, 2008); pleegkinderen die vaker verplaatst worden hebben grotere kans op een break-down van de huidige plaatsing. Dit kan het resultaat zijn van de spiegelwerking van verplaatsen (Newton, Litrownik, & Landsverk, 2000). Enerzijds leiden verplaatsingen tot meer probleemgedrag bij de pleegkinderen; anderzijds vergroot dit probleemgedrag juist weer de kans op een nieuwe ongeplande beëindiging van een plaatsing.

Volgens McAuley en Trew (2000) zijn de vele verplaatsingen en ongewenste beëindigingen van pleeggezinplaatsingen het grootste probleem binnen de pleegzorg. Onderzoek toont aan dat stabiliteit en continuïteit in het opvoedingsarrangement van groot belang is voor kinderen (Waddell, McMillan, & Pietrantonio, 2004). Het ongepland beëindigen en verplaatsen van het pleegkind kan een negatief effect hebben op de ontwikkeling en de ontwikkelingsmogelijkheden van het kind (Barber & Delfabbro, 2003; Van den Bergh & Weterings, 2007). Het kan resulteren in moeilijkheden om volwassenen te vertrouwen, een afname van de kans op een hereniging met de ouders en een toename en zelfs het ontstaan van gedragsproblemen (Van den Bergh & Weterings, 2010). Zo is gebleken dat kinderen die geen stabiele opvoedingssituatie hebben en meerdere verplaatsingen meemaken een verhoogde kans hebben op het vertonen van emotionele- en gedragsproblemen (Newton e.a., 2000; Rubin, O'Reilly, Luan, & Localio, 2007). Daarnaast wordt gevonden dat deze groep kinderen eerder delinquent gedrag gaan vertonen en terechtkomen in het criminele circuit (Becker e.a., 2007).

1.2.2 Invloed van de leeftijd van het kind

Van de kinderen die in 2010 in Nederland in een pleeggezin geplaatst zijn is 28% 12 jaar of ouder. 36% van de geplaatste kinderen is vier jaar of jonger en 36% van de kinderen is in de basisschoolleeftijd (Factsheet Pleegzorg, 2010). De leeftijd van het kind is van invloed op het verloop van het pleegzorgtraject. Over het algemeen wordt geconcludeerd dat oudere kinderen minder kans hebben op een vorm van stabiliteit en continuïteit en dus een permanente opvoedingssituatie (Barth, 1997; Harris & Courtney, 2003; Koh & Testa, 2008; McDonald e.a., 2007; Park & Ryan, 2009; Smith, 2003; Snowden, Leon, & Sieracki, 2008). In het verlengde hiervan concluderen Strijker en Knorth

(2007) uit hun onderzoek dat oudere kinderen een verhoogde kans hebben op het ongepland beëindigen van de pleeggezinplaatsing en een verhoogde kans hebben op het mislukken van een verblijf in de langdurige pleegzorg. Er zijn echter ook studies die geen significant verband vinden tussen de leeftijd van het kind en de uitkomst van het pleegzorgtraject (Glisson e.a., 2000; Pabustan-Claar, 2007; Potter & Klein-Rothschild, 2002). Hierbij moet wel vernoemd worden dat het in deze onderzoeken gaat om relatief kleine onderzoeksgroepen met voornamelijk data van lokale pleegzorgorganisaties of projecten.

1.3 Onderzoeken naar het gepland beëindigen van de pleeggezinplaatsing

Wanneer gesproken wordt over een geplande beëindiging van een pleeggezinplaatsing betreft het een beëindiging met een zeker doel; terugplaatsing naar de ouders, permanente plaatsing in het pleeggezin, adoptie of het kind ‘verlaat’ de pleegzorg omdat het de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Een ongeplande verplaatsing is het gevolg van factoren, zoals gedragsproblematiek van het kind.

1.3.1 Invloed van de aanleiding tot uithuisplaatsing

Een kind wordt niet zonder reden uit huis geplaatst: er is altijd sprake van een ‘aanleiding tot uithuisplaatsing’. Veel kinderen die in een pleeggezin terecht komen, zijn afkomstig uit een problematische opvoedingssituatie, waarin mogelijk sprake was van mishandeling, verwaarlozing of een instabiele thuissituatie (Clausen, Landsverk, Ganger, Chadwick, & Litrownik, 1998). Becker, Larsen en Jordan (2007) onderzochten in een retrospectief onderzoek onder 7807 geplaatste pleegkinderen of verwaarlozing en mishandeling als aanleidingen tot uithuisplaatsing uiteindelijk van invloed waren op de uitkomst van de pleeggezinplaatsing. Er werd geen significant verband gevonden tussen een geplande beëindiging van de pleeggezinplaatsing en mishandeling of verwaarlozing als aanleiding voor de uithuisplaatsing van het pleegkind.

1.3.2 Invloed van probleemgedrag of ontwikkelingsstoornis van het kind

In een kleinschalig onderzoek van Brown & Bednar (2006) naar de perceptie van 63 pleegouders over welke factoren van invloed zijn op het beëindigen van een pleeggezinplaatsing, gaven pleegouders aan dat zij zouden denken over het beëindigen van de plaatsing wanneer er sprake zou zijn van gevaar voor hun familie, als het pleegkind zich niet goed aan kan passen, of als zij niet adequaat om konden gaan met het probleemgedrag van het kind. Meerdere studies tonen aan dat de moeilijkheden die pleegouders ervaren in de zorg voor kinderen met ernstig probleemgedrag leiden tot minder kans op een geplande beëindiging van de pleeggezinplaatsing (Brown, Bednar, & Sigvaldason, 2007; Heller, Smyke, & Boris, 2002; Laan, Loots, Janssen, & Stolk, 2001). Kinderen met gedragsproblemen en psychiatrische problematiek maken significant meer verplaatsingen mee, waarbij er significant vaker sprake is van een ongeplande plaatsingsuitkomst (Baum, Crase, & Crase, 2001; Leslie, Gordon, Meneken, Premji, Michelmores, & Ganger, 2005). Wanneer pleegouders leren om op een positieve

manier om te gaan met het probleemgedrag van het pleegkind, resulteert dit in een afname van het probleemgedrag en/of minder voortijdig afgebroken pleeggezinplaatsingen (Van den Bergh & Weterings, 2010).

Naast probleemgedrag brengt een kind met een verstandelijke beperking of ontwikkelingsstoornis ook een complexe zorgbehoefte met zich mee (Brown & Bednar, 2006; Brown & Rodger, 2009). De diagnose van een verstandelijke beperking of ontwikkelingsstoornis bij het kind blijkt 3,5 meer kans te geven op een negatieve plaatsingsuitkomst (Becker, Jordan, & Larsen, 2002; Glisson e.a., 2000; Potter & Klein-Rothschild, 2002).

1.3.3 Invloed van hulpverleningsfactoren

Onderzocht is welke hulpverleningsfactoren van invloed zijn op het nemen van een opvoedingsbesluit. De kwaliteit van de relatie tussen de pleegouders en de pleegzorgwerker is een belangrijke factor (Baum e.a., 2001; Butler & Charles, 1999; Fisher, Gibbs, Sinclair, & Wilson, 2000). Gebrek aan steun, vertrouwen en open communicatie tussen pleegouders en pleegzorgwerker kan leiden tot een negatieve plaatsingsuitkomst. Een goed contact tussen het pleegkind en de hulpverlener lijkt van positieve invloed op het verloop van de pleeggezinplaatsing. Een regelmatig contact tussen de hulpverleners, de pleegouders en de pleegkinderen blijkt van positieve invloed op het pleegzorgproces (Oosterman, Schuengel, Slot, Bullen, & Doreleijers, 2007).

1.4 Onderzoeken naar de kans op terugplaatsing bij de ouders

1.4.1 Invloed van de aanleiding tot uithuisplaatsing

Waar eerder bij onderzoeken naar een geplande beëindiging van een pleeggezinplaatsing bleek dat er geen specifieke relatie was met verwaarlozing als aanleiding tot uithuisplaatsing, blijkt dat er wel een verband is tussen deze aanleidingen tot uithuisplaatsing en ‘terugplaatsing naar de ouders’ als opvoedingsbesluit. Verschillende onderzoekers rapporteren dat verwaarlozing significant minder kans geeft op terugplaatsing naar de ouders (Connell e.a., 2006; Courtney, Piliavin, & Wright, 1997; Wells & Guo, 1999). In geval van verwaarlozing is er sprake van onvoldoende emotionele warmte, zorg en betrokkenheid van de ouders bij het kind (Boer, 2006). Dat verwaarlozing minder kans geeft op terugplaatsing bij de ouders is een logisch gevolg wanneer men weet dat bij verwaarlozing de kans op herhaling hiervan in de toekomst groot is (Hindley, Ramchandani, & Jones, 2006).

Naast verwaarlozing kan ook ‘seksueel misbruik’ door ouders een aanleiding zijn voor uithuisplaatsing van het kind. Wanneer hiervan sprake is, is de kans op terugplaatsing bij de ouders eveneens klein (Barth, Weigensberg, Fisher, Febrow, & Green, 2008; Connell e.a., 2006) en verblijven deze kinderen langer in de pleegzorg (Glisson e.a., 2000).

Een andere mogelijke aanleiding tot uithuisplaatsing is middelenmisbruik door één of beide ouders. Tyler, Howard, Espinosa en Doakes (1997) onderzochten de invloed van middelenmisbruik van de ouders op hun kinderen. Uit hun onderzoek kwam naar voren dat binnen de onderzoeksgroep

van 44 drugsverslaafde moeders met thuiswonende kinderen, drie kinderen overleden en twee ernstig mishandeld werden voor de leeftijd van zes maanden. Dit in tegenstelling tot de kinderen van 23 drugsverslaafde moeders die in een pleeggezin geplaatst waren, waarbij geen sprake was van mishandeling en overlijden. De conclusie van het onderzoek is dat middelenmisbruik een grote risicofactor is bij mogelijke terugplaatsing van pleegkinderen bij hun ouders. Deze conclusie wordt teruggevonden in onderzoeken naar de relatie tussen middelenmisbruik en de kans op terugplaatsing naar de ouders. Vele onderzoekers ondervinden dat wanneer sprake is van middelenmisbruik bij één of beide ouders, de kans op hereniging met hun kind klein is (Brook & McDonald, 2007; Glisson e.a., 2000; Marsh, Ryan, Choi, & Testa, 2006; McDonald e.a., 2007; Rosenberg & Robinson, 2004). Daarnaast laat een grootschalig onderzoek onder 13.711 pleegkinderen zien dat kinderen van ouders waarbij zowel sprake is van alcohol- én drugsmisbruik vele malen vaker na terugplaatsing bij de ouders weer uit huis geplaatst worden, dan kinderen van ouders waarbij sprake is van alcohol- óf drugsmisbruik (Brook & McDonald, 2009).

Naast verslaafde ouders wordt in onderzoek ook gevonden dat ouders met psychische en psychiatrische problematiek minder kans hebben op terugplaatsing van hun kind (Marsh e.a., 2006). Daartegenover staat wel dat wanneer ouders bereid zijn het middelenmisbruik en de psychiatrische problematiek aan te pakken en overwinnen, de kans op hereniging met hun kind weer toeneemt (Choi & Ryan, 2007; Marsh e.a., 2006).

Tenslotte kan het feit dat vader en/of moeder in de gevangenis verblijven en hun kind niet op kunnen voeden een aanleiding zijn tot uithuisplaatsing van het kind. Terugplaatsing van het kind bij de ouder(s) komt in het geding wanneer één of beide ouders niet voor hun kind kunnen zorgen (Beckermann, 1994; Hayward & DePanfilis, 2007). Moses (2006) toont aan dat kinderen waarvan de moeder in de gevangenis zit, tweemaal minder kans hebben op terugplaatsing bij hun ouder(s) dan andere kinderen. Daarnaast wordt het besluit om het kind al dan niet terug te plaatsen bij de ouder(s) vooral bedreigd wanneer de moeder in de gevangenis verblijft (Moses, 2006). Wanneer moeder in de gevangenis verblijft, wordt het kind zelden bij de vader geplaatst. Dit in tegenstelling tot wanneer vader in de gevangenis verblijft; dan wordt het kind wel bij de moeder geplaatst. Tenslotte moet opgemerkt worden dat gevangen ouders in veel gevallen niet in staat zijn om deel te nemen aan het proces wat leidt tot het nemen van een opvoedingsbesluit, zoals de mogelijke inzet van interventies en gesprekken met de pleegzorgwerker of kinderrechter. Frequent contact tussen ouder(s), pleegzorgwerker en kinderrechter is echter wel noodzakelijk voor het nemen van een gedegen opvoedingsbesluit (Beckerman, 1998).

1.4.2 Invloed van het type (pleeg)gezin

De familiestructuur van het oorspronkelijke gezin kan van invloed zijn op het opvoedingsbesluit. Verschillende onderzoeken tonen aan dat kinderen uit een eenoudergezin minder vaak teruggeplaatst worden naar hun ouders dan kinderen uit tweeoudergezinnen (Courtney, 1994; Courtney e.a., 1997;

Davis, Landverk, Newton, & Ganger, 1996; Harris & Courtney, 2003; McDonald e.a., 2007; Wells & Guo, 1999).

Het type pleeggezin waarin een kind geplaatst wordt, kan verdeeld worden in bestandspleeggezin en netwerkpleeggezin. Bij een bestandspleeggezin betreft het een gezin wat onbekend is voor het pleegkind, terwijl het bij een netwerkpleeggezin gaat om een gezin wat zich in het netwerk van het kind bevindt en de opvoeder van het pleegkind wordt. Connell en collega's observeerden vijf jaar lang een groep van 5909 uit huis geplaatste kinderen, waarvan 1310 kinderen (22%) in een netwerkpleeggezin verbleven, 2108 kinderen (36%) in een bestandspleeggezin, 1013 kinderen (17%) in een residentiële setting en 1478 kinderen (25%) in een noodopvang. Uit het onderzoek is gebleken dat kinderen die geplaatst zijn in een bestandspleeggezin significant vaker teruggeplaatst worden bij hun ouders dan kinderen die geplaatst worden in een netwerkpleeggezin. Andere onderzoeken bevestigen dat kinderen die geplaatst zijn binnen hun netwerk, minder kans hebben op terugplaatsing bij de ouders (Connell e.a., 2006; Courtney, 1994; Harris & Courtney, 2003; Hayward & DePanfilis, 2007; Winokur, Crawford, Longobard, & Valentine, 2008) en ook twee keer zo lang in de pleegzorg verblijven dan kinderen in bestandspleeggezinnen (Pabustan-Claar, 2007). Deze resultaten zijn mogelijk te verklaren door het feit dat ouders minder moeite hebben met de uithuisplaatsing van hun kind wanneer het kind opgevoed wordt door het eigen netwerk, waardoor ze minder de behoefte voelen om te vechten voor de terugplaatsing van hun kind. Daarnaast zijn de kinderen die geplaatst worden in bestandspleeggezinnen vaker moeilijker.

1.4.3 Invloed van gedrags- en gezondheidsproblemen van het kind

Naast het feit dat gedragsproblematiek bij kinderen een reden voor uithuisplaatsing kan zijn, speelt het ook een rol bij het verloop van de pleeggezinplaatsing en de vorm waarin het pleegzorgtraject beëindigd wordt. Connell, Katz, Saunders en Tebes (2006) concluderen uit hun onderzoek dat wanneer er sprake is van emotionele en gedragsmatige problemen bij het kind, dit de kans op terugplaatsing naar de ouders met 50% verlaagt in vergelijking met kinderen zonder gedragsproblematiek. Het onderzoek van Yampolskaya, Armstrong en Vargo (2007) bevestigt deze uitkomst: kinderen met probleemgedrag hebben minder kans op terugplaatsing bij de ouders. Daarnaast blijkt dat kinderen met probleemgedrag die wel teruggeplaatst zijn bij de ouders vaker hun terugkeer vinden in de pleegzorg dan teruggeplaatste kinderen zonder probleemgedrag (Barth, Weigensberg, Fisher, Febrow, & Green, 2008).

Gezondheids- en/of psychische problemen bij het kind over het algemeen verkleinen de kans op terugplaatsing bij de ouders (Becker e.a., 2007; Connell e.a., 2006; Courtney & Wong, 1996; Glisson e.a., 2000; Koh & Testa, 2008; Landsverk, Davis, Ganger, Newton, & Johnson, 1996; Park & Ryan, 2009; Potter & Klein-Rothschild, 2002; Romney, Letrownik, Newton, & Lau, 2005; Rosenberg & Robinson, 2004; Wells & Guo, 1999; Yampolskaya, Kershaw, & Banks, 2006). Rosenberg en Robinson (2004) en Baker (2007) onderzochten specifiek het verband tussen een verstandelijke

beperking bij het pleegkind en de kans op ‘terugplaatsing’ als opvoedingsbesluit. Geconcludeerd werd dat deze groep kinderen minder kans hebben op terugplaatsing bij de ouders.

1.4.4 Invloed van oudercontacten

Over het algemeen worden frequente oudercontacten geassocieerd met een grotere kans op terugplaatsing bij de ouders (Benedict & White, 1991; Biehal, 2007; Leathers, 2005; McMurtry & Lie, 1992; Ryburn, 1999). Zo wordt uit de Australian Tracking Study (ATS), een tweejarig longitudinaal onderzoek onder 235 pleeggezinplaatsingen, gevonden dat kinderen die contact hebben met hun ouders vanaf het begin van de pleeggezinplaatsing vaker teruggeplaatst worden naar hun ouders dan kinderen zonder contact met ouders of niet vanaf het begin van de plaatsing (Knott & Barber, 2005). Frequentie oudercontacten worden geassocieerd met een betere hechting van het kind aan de ouders (Clever, 2000) en de wens van zowel de ouders als het kind om teruggeplaatst te worden (Sinclair, Baker, Wilson, & Gibbs, 2005).

1.5 Onderzoeken naar het bereiken van een permanente pleeggezinplaatsing

Wanneer duidelijk is dat een kind niet (op de korte termijn) teruggeplaatst kan worden bij de ouders en de plaatsing in het pleeggezin permanent lijkt te worden, is het van belang dat het pedagogische gezag van pleegouders wordt versterkt en bevestigd door juridisch zeggenschap (Bruning, 2001). Dit betekent in juridische zin dat ouders uit hun gezag ontheven moeten worden, waarna het gezag wordt overgedragen aan de pleegouders. Dit houdt niet in dat de emotionele betrokkenheid van de ouders bij het kind wegvalt.

Naar aanleiding van het onderhavige literatuuronderzoek zijn alleen ouderfactoren naar voren gekomen als van invloed zijnde op het bereiken van een permanente pleeggezinplaatsing. Dit komt mogelijk door het feit dat het grootste deel van de onderzoeken naar het nemen van een opvoedingsbesluit gericht zijn op de kans op wel of geen terugplaatsing bij de ouders. Hierdoor kan ‘een kleinere kans op terugplaatsing’ mogelijk gezien worden als ‘een grotere kans op permanente plaatsing in een pleeggezin’.

1.5.1 Invloed van ouderfactoren

Alcohol- en drugsgebruik komt in 60% procent van de families voor die in welke vorm dan ook te maken hebben met jeugdzorg (Brook & McDonald, 2009). Binnen de pleegzorg komt deze factor regelmatig voor als de reden voor het uit huis plaatsen van het kind en beïnvloedt deze factor op meerdere manieren het verloop van de pleeggezinplaatsing en daarmee de kansen op terugplaatsing of gezagsbeëindiging. Uit een vierjarig prospectief onderzoek onder 206 pleegkinderen wordt een significante relatie gevonden tussen middelenmisbruik (alcohol- of drugsmisbruik) door de ouders en een sterk verhoogde kans op gezagsbeëindiging van de ouders (Jellinek, Murphy, Poitras, Quinn, Bishop & Goshko, 1992). In het onderzoek weigerde 82% van de groep ouders deel te nemen aan

interventies voor behandeling van middelenmisbruik en deed 91% van de ouders zelf afstand van hun ouderschapsrechten.

In een Amerikaans onderzoek onder 141 moeders naar de potentiële factoren van gezagsbeëindiging worden specifieke risicofactoren onderzocht en cumulatieve risicofactoren (Larrieu, Heller, Smyke, & Zeanah, 2008). Uit dit onderzoek blijkt dat bij moeders waarvan het gezag beëindigd werd significant meer risicofactoren aanwezig waren dan bij de moeders die herenigd werden met hun kind. De enige specifieke voorspellende factor voor gezagsbeëindiging was een depressie bij de moeder, welke in relatie kon worden gebracht met een psychiatrisch verleden.

1.6 Reflectie en het onderzoek

Empirisch onderzoek naar de factoren die meespelen bij het nemen van een opvoedingsbesluit staat nog in de kinderschoenen in Nederland. In het buitenland is er veelvuldig onderzoek gedaan naar de factoren die zowel bijdragen aan het bereiken van continuïteit en stabiliteit in de opvoeding van het kind als factoren die in relatie staan tot het nemen van een bepaalde vorm van het opvoedingsbesluit. Het hebben van een overzicht van factoren die van invloed zijn kan een nuttige bijdrage leveren aan het effectiever maken van het proces rondom het opvoedingsbesluit (Larrieu, Heller, Smyke, & Zeanah, 2008). Kennis over factoren die een rol spelen bij het verloop van pleegzorgplaatsingen zou mogelijk kunnen helpen het pleegzorgproces succesvoller te laten verlopen en hulpverleners in staat stellen de pleegkinderen adequater te ondersteunen (Thomissen, 2010). In de voorliggende studie wordt mede daarom geprobeerd om door middel van een dossieranalyse de verschillende factoren die van invloed zijn op het opvoedingsbesluit in kaart te brengen.

2 Methoden

2.1 Doel van het onderzoek

De Deltamethode Gezinsvoogdij, welke in de afgelopen jaren binnen alle Bureaus Jeugdzorg in Nederland is ingevoerd, heeft tot doel dat de totale duur van de uithuisplaatsing in het kader van een ondertoezichtstelling maximaal twee jaar bedraagt waarna er een besluit dient te worden genomen wie de verantwoordelijkheid over de opvoeding van het (pleeg)kind krijgt. Ook artikel 1:266-268 uit het Burgerlijk Wetboek omschrijft 1,5 jaar als mogelijke maximale duur van de uithuisplaatsing in het kader van een ondertoezichtstelling voor ontheffing uit de ouderlijke macht. Daarnaast is uit onderzoek gebleken dat verschillende factoren van invloed zijn op het nemen van dit opvoedingsbesluit.

Het dossieronderzoek dat in dit verslag omschreven wordt heeft twee doelen. Ten eerste wordt er onderzocht of binnen Stichting Kompaan en de Bocht in Goirle de duur van de ondertoezichtstelling werkelijk maximaal twee jaar duurt, zoals de Deltamethode Gezinsvoogdij beoogd te bereiken. Ten tweede heeft het als doel het analyseren van de factoren die van invloed zijn op het nemen van (een bepaalde vorm van) het opvoedingsbesluit.

2.2 Probleemstelling

De onderzoeksvraag die centraal staat in dit onderzoek is: *Binnen welke termijn wordt het opvoedingsbesluit genomen en welke factoren zijn van invloed op het nemen van dit opvoedingsbesluit?* Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is het noodzakelijk te onderzoeken óf er een opvoedingsbesluit wordt genomen, hoelang de totale duur van de uithuisplaatsing in het kader van de ondertoezichtstelling (OTS) heeft geduurd tot het moment van het opvoedingsbesluit en door welke factoren gedurende de opvoeding van het kind het nemen van dit opvoedingsbesluit beïnvloedt is. Daarnaast wordt gekeken of de genomen stappen en besluiten in het belang van het kind zijn genomen. De deelvragen die hieruit voortvloeien zijn:

- *Wat is de aanleiding tot uithuisplaatsing?*
- *Hoe is het verloop van de ontwikkeling van het kind?*
- *Is er sprake geweest van een stabiel opvoedingsarrangement?*
- *Is er een opvoedingsbesluit genomen?*
 - o *Zo ja, wat was het perspectief en de argumentatie van het besluit?*
 - o *Zo ja, wat is de totale duur van de uithuisplaatsing in het kader van de OTS?*
 - o *Zo ja, zijn de oudercontacten, de ontwikkeling van het kind en de continuïteit en stabiliteit in de relatie tussen pleegouder en pleegkind van invloed geweest op het nemen van dit besluit?*
 - o *Zo niet, wat is de reden voor het niet nemen van een besluit?*
 - o *Zo niet, wat is de reden van het jaarlijks verlengen van de OTS met MUHP?*

2.3 Onderzoeksprocedure

2.3.1 Selectie van de onderzoeksgroep

Om de bovengenoemde vragen te kunnen beantwoorden is een dossieronderzoek uitgevoerd binnen Stichting Kompaan en de Bocht in Goirle, een voorziening voor de pleegzorg. De selectie van de te onderzoeken dossiers is gedaan aan de hand van een aantal criteria:

- Plaatsingsleeftijd van het kind is tussen nul en twaalf jaar;
- Er is sprake van een minimale duur van de uithuisplaatsing in het kader van de ondertoezichtstelling van twee jaar;
- Plaatsingsdatum is vóór 2008 (zodat alleen de kinderen in aanmerking komen waarvan de duur van de uithuisplaatsing in het kader van de ondertoezichtstelling minimaal twee jaar is);
- De huidige plaatsing betreft geen crisisplaatsing (ten tijde van de selectie gaat het om minimaal een kort verblijf plaatsing);
- Het betreft geen vrijwillige uithuisplaatsing.

Het is door de wijze van onderzoeken en het format niet mogelijk om binnen dit onderzoek de invloed van hulpverleningsfactoren te onderzoeken. Zo is er binnen het format geen informatie gevraagd over de kwaliteit van de relatie tussen pleegouder en pleegzorgwerker/gezinsvoogd, de mate van contact en het aantal wisselingen van pleegzorgwerker/gezinsvoogd.

2.3.2 Meetinstrument

Ieder dossier is aan de hand van een format (zie bijlage 1) geanalyseerd. Het format dat binnen de afdeling orthopedagogiek van de Universiteit Leiden in het kader van pleegzorgprojecten is gebruikt is bijgesteld. Het format is middels een pilotstudie aangepast aan de hand van de informatie die bij de pleegzorginstelling bekend is over het kind en de pleeggezinplaatsing. Hierbij is de informatie op een gelijksoortige manier door drie onderzoekers verzameld waarbij het format is gebruikt als een checklist waarop verschillende gegevens van het pleegkind, zijn ouders, zijn pleeggezin en de aanleidingen tot uithuisplaatsing en pleeggezinplaatsing in kaart zijn gebracht. Deze informatie komt niet alleen van Stichting de Kompaan, maar betreft ook verslagen van Bureau Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming.

De onderdelen van het format die bij het huidige onderzoek een rol spelen zijn: algemene gegevens (geboortedatum en geslacht van het kind), geschiedenis van het pleegkind (aanleidingen tot uithuisplaatsing en chronologische volgorde van eerder genomen justitiële maatregelen of plaatsingen), maatregelen en opvoedingsbesluit (reden en duur van de uithuisplaatsing en OTS, of er een opvoedingsbesluit genomen is en met welke argumentatie en perspectief), gegevens van het eerste pleeggezin (soort pleeggezinplaatsing en type pleeggezin), Ouders (zijn ouders het eens met de plaatsing en is er sprake van (frequent) oudercontact) en gegevens over de ontwikkeling van het kind (ten tijde van de uithuisplaatsing en ten tijde van het onderzoek).

2.4 De onderzoeksgroep

In een groot aantal dossiers ontbrak belangrijke informatie, waardoor het format niet volledig ingevuld kon worden. Niet alle dossiers waren aangevuld met de meest recente informatie. Omdat alleen gebruik is gemaakt van de informatie uit de papieren dossiers, ontbrak de digitale informatie die nog niet aan het papieren dossier was toegevoegd, zoals hulpverleningsplannen, digitaal aanwezige rapporten en verslagen van de Raad van de Kinderbescherming en de rechtbank. Een aantal dossiers is niet meegenomen in het onderzoek vanwege de grote hoeveelheid missende informatie. Van de 100 dossiers die Stichting de Kompaan beschikbaar had gesteld, bleven na exclusie van deze dossiers, 84 dossiers over voor invoering in het analyseprogramma. In bijlage 2 is een overzicht te zien van de karakteristieken van de onderzoeksgroep en de tabel behorende bij de data-inspectie op normaal verdeeldheid van de onderzoeksgroep. Aangezien niet voor alle kinderen de verschillende onderdelen van het format ingevuld kon worden, zal het aantal kinderen dat meegenomen wordt in het onderzoek per analyse verschillen.

De onderzoeksgroep blijkt gelijk verdeeld betreffende jongens (42) en meisjes (41; $X^2(1) = .012, p = .91$). Van één kind is het geslacht onbekend en/of niet ingevuld op het format. De kinderen zijn gemiddeld op een leeftijd van 3;10 jaar uit huis geplaatst, waarbij geen significant verschil is gevonden tussen de gemiddelde leeftijd bij uithuisplaatsing tussen jongens ($M = 37.4$ maanden, $SD = 5.13$) en meisjes ($M = 37.8$ maanden, $SD = 5.12$; $t(81) = -.058, p = .824$). Een derde van de kinderen (33%) krijgt als eerste kinderbeschermingsmaatregel een voorlopige ondertoezichtstelling (VOTS) opgelegd, terwijl de meerderheid van de kinderen (56%) gelijk een ondertoezichtstelling hebben. Hierbij is geen onderscheid gevonden tussen jongens of meisjes. De totale duur van de ondertoezichtstelling varieert van één jaar tot veertien jaar met een gemiddelde van 4;5 jaar ($SD = 2.8$). 54 pleegkinderen (64%) worden bij de eerste plaatsing in een bestandpleeggezin geplaatst en 30 pleegkinderen (36%) komen bij hun eerste plaatsing in een netwerkpleeggezin terecht. Voor 36 pleegkinderen (43%) is hun eerste plaatsing een crisisplaatsing, voor 11 pleegkinderen (13%) een kort verblijf plaatsing, voor 4 pleegkinderen (5%) is de eerste plaatsing perspectief zoekend en voor 26 pleegkinderen (31%) perspectief biedend. Bij zeven pleegkinderen (8%) is het soort eerste plaatsing onbekend.

2.5 Statistische analyse en operationalisatie van de factoren

Alle verkregen data worden aan de hand van een codeboek ingevoerd in SPSS, versie 19.0. In SPSS worden de data vervolgens geanalyseerd. Bij alle toetsen wordt uitgegaan van een significantieniveau van .05, tenzij anders is aangegeven. Na een algemene beschrijving van de onderzoeksgroep zal overgegaan worden tot de analyses ter beantwoording van de verschillende deelvragen.

2.5.1 De aanleiding tot uithuisplaatsing

De aanleidingen tot uithuisplaatsing zullen geïnventariseerd worden aan de hand van het onderdeel ‘geschiedenis van het pleegkind’ van het format. De aanleiding tot uithuisplaatsing worden gecodeerd als ‘aangetoond’, ‘vermoeden van’ of ‘niet aanwezig’. Alleen wanneer letterlijk en expliciet naar voren komt uit de informatie in de dossiers dat een bepaalde factor een aanleiding vormde tot uithuisplaatsing van het kind, wordt deze gecodeerd als ‘aanwezig’. Indien de hulpverlening de aanwezigheid van bepaalde factor niet kon bewijzen (zoals seksueel misbruik) of onzekerheid was over het feit of de factor direct aanleiding had gegeven tot uithuisplaatsing werd dit gecodeerd als ‘vermoeden van’. Uitgegaan wordt dat wanneer er geen gegevens zijn gerapporteerd over factoren, deze ook niet aanwezig zijn geweest of aanleiding waren tot uithuisplaatsing van het kind.

Aan de hand van frequentietabellen zal gekeken worden welke aanleidingen hoe vaak voorkomen. De aanleidingen zullen onderverdeeld worden in een aantal clusters, namelijk het gezin, de moeder, de vader of het kind. Aan de hand van de frequenties kan geanalyseerd worden welke cluster de meeste bijdrage levert aan de uithuisplaatsing van het kind.

<i>Clusters:</i>	
Gezin	: verwaarlozing, mishandeling en huiselijk geweld.
Vader	: verstandelijke beperking, psychische problematiek, opname in kliniek, pedagogische onmacht, alcoholverslaving, drugsverslaving, verblijft in de gevangenis of overlijden.
Moeder	: verstandelijke beperking, psychische problematiek, opname in kliniek, pedagogische onmacht, alcoholverslaving, drugsverslaving, verblijft in de gevangenis of overlijden.
Kind	: ontwikkelingsproblemen.

Aan de hand van het ‘doel van de uithuisplaatsing’ kan bekeken worden of de beslissing in het belang van het kind is genomen. Tenslotte zal het totaal aantal aanleidingen berekend worden per kind, waarna uiteindelijk bekeken kan worden of kinderen waarover een opvoedingsbesluit is genomen meer aanleidingen tot uithuisplaatsing hebben dan kinderen waarover geen opvoedingsbesluit is genomen.

2.5.2 De ontwikkeling van het kind

Van alle kinderen is de ontwikkeling ten tijde van de uithuisplaatsing en ten tijde van het dossieronderzoek in kaart gebracht aan de hand van zeven ontwikkelingsgebieden¹ (lichamelijk, motorisch, taal, sociaal m.b.t. andere kinderen, sociaal functioneren, emotioneel functioneren en lichamelijk/verstandelijke beperking), waarbij 1 staat voor ‘kind vertoont weinig

¹ Ontleend aan het Pedagogisch Signaleringsinstrument (PSI) (Van den Bergh & Weterings, 2010).

ontwikkelingsproblemen' en 2 voor 'kind vertoont veel ontwikkelingsproblemen'². De indeling van de ontwikkelingsgebieden is overgenomen uit het format wat gebruikt is bij eerder onderzoek en blijkt ook bij het onderhavige onderzoek goed bruikbaar voor de dossiers van Kompaan en de Bocht. Bij de beoordeling is alleen gebruik gemaakt van de hulpverleningsverslagen.

De ontwikkeling van het kind op deze twee tijdstippen zal met elkaar vergeleken worden door middel van Chi Kwadraattoetsen. Er is gekozen voor de Chi Kwadraattoets vanwege de schaling van de variabelen en omdat deze toets nagaat of twee metingen van elkaar verschillen. Er zal dus bekeken worden of de kinderen vooruit zijn gegaan in hun ontwikkeling tijdens de pleeggezinplaatsing.

2.5.3 Relatie tussen ontwikkeling kind en de doelstelling van de uithuisplaatsing

De doelstelling van de uithuisplaatsing kan bestaan uit; de ontwikkeling van het kind bevorderen, veiligheid of structuur of onderdak bieden aan het kind of een gezinssituatie scheppen voor het kind. Door middel van frequentietabellen zal bekeken worden of de doelstelling van de uithuisplaatsing zoals gerapporteerd in het format overeenkomt met de gerapporteerde (niet-) leeftijdsadequate ontwikkeling van het kind ten tijde van de uithuisplaatsing.

2.5.4 Stabiliteit en continuïteit in de opvoeding van het pleegkind

Aan de hand van 'gegevens over het pleeggezin' in het format kan gekeken worden in welk type pleeggezin (bestands- versus netwerkpleeggezin) het kind geplaatst is en momenteel verblijft. Ook eventuele verandering van het perspectief (kort verblijf – perspectief zoekend – perspectief biedend) van de pleeggezinplaatsing wordt in kaart gebracht. Een verplaatsingsratio wordt berekend door de verblijfsduur van het kind, te delen door het gemiddeld aantal verplaatsingen dat het kind heeft meegemaakt. De verblijfsduur van de kinderen waarover een opvoedingsbesluit is genomen wordt berekend door de duur in aantal maanden te berekenen tussen de datum van de eerste uithuisplaatsing en de datum van het opvoedingsbesluit. Voor de overige kinderen wordt het datum van het dossieronderzoek als einddatum genomen. Aan de hand van deze factoren wordt besloten of er sprake was van stabiliteit en continuïteit in de opvoeding van het kind. Volgens het criterium van Pardeck (1983) is er bij drie of meer plaatsingen sprake van instabiliteit. Het meest stabiele patroon bestaat uit de uithuisplaatsing en de plaatsing in het huidige eerste pleeggezin.

2.5.5 Relatie tussen opvoedingsstabiliteit en ontwikkeling van het kind

Door middel van Chi Kwadraattoetsen zal geanalyseerd worden of kinderen die een stabiel opvoedingsklimaat hebben zich beter ontwikkelen of percentueel gezien meer in hun ontwikkeling vooruit zijn gegaan dan kinderen die te maken hebben gehad met een instabiel opvoedingsklimaat. Aan de hand van het criterium van Pardeck (1983) kunnen twee clusters gemaakt worden; kinderen

² De term 'leeftijdsadequaata functioneren' uit het format is vervangen voor 'weinig ontwikkelingsproblemen' en de term 'niet leeftijdsadequaata functioneren' is vervangen voor 'veel ontwikkelingsproblemen'.

met het een stabiele patroon (één of twee verplaatsingen) en kinderen met een instabiel patroon (drie of meer verplaatsingen).

2.5.6 Het opvoedingsbesluit

Op het format kan de vraag of er een opvoedingsbesluit genomen is gescoord worden met 1 (ja) of 2 (nee). Wanneer er een opvoedingsbesluit genomen is, moet de datum van dit opvoedingsbesluit gegeven worden. Door middel van de date en time wizard in SPSS kan de duur in maanden berekend worden tussen de uithuisplaatsing en het opvoedingsbesluit. Zit tussen deze twee data een verschil van niet groter dan 24 maanden (twee jaar) dan is er conform het Deltaplan Gezinsvoogdij binnen twee jaar na de uithuisplaatsing in het kader van de OTS een opvoedingsbesluit genomen. De reden van de jaarlijkse verlenging tot het nemen van een opvoedingsbesluit is ook een gegeven. Aan de hand van het perspectief van het opvoedingsbesluit (terugplaatsing naar ouders, permanente plaatsing in het pleeggezin, of onbekend) kan bekeken worden door wie het kind permanent opgevoed zal worden.

De vraag welke factoren in relatie staan tot het het nemen van een opvoedingsbesluit, zal beantwoord worden door middel van een logistische regressie analyse. Met logistische regressie wordt berekend hoe groot de kans is op één van de twee categorieën van een dichotome variabele (in dit geval het opvoedingsbesluit), op basis van onafhankelijke variabelen van categorische of kwantitatieve aard (de Vocht, 2009, Field 2009). Aan de hand van kansen en kansverhoudingen wordt het verband tussen de afhankelijke variabele en de onafhankelijke variabele bepaald. Een positieve regressie coëfficiënt B betekent een positief verband, waarbij de kans op een opvoedingsbesluit toeneemt als de waarde van de variabele toeneemt. Bij een negatieve B gaat het om een negatief verband, wat wil zeggen dat de kans op een opvoedingsbesluit afneemt wanneer de waarde van de onafhankelijke variabele toeneemt. De factoren die geanalyseerd worden zijn; verwaarlozing, mishandeling, huiselijk geweld, middelenmisbruik/ psychiatrische problematiek/ verblijf in de gevangenis/ verstandelijke beperking bij vader of moeder, bezoeksregeling met vader en/of moeder, totaal aantal aanleidingen tot uithuisplaatsing, leeftijd en geslacht van het pleegkind, type pleeggezin, verplaatsingsstabiliteit, totale duur van de ondertoezichtstelling en tenslotte de totale verblijfsduur binnen de pleegzorg van het kind.

2.5.7 Relatie tussen reden jaarlijks verlengen OTS en perspectief van het opvoedingsbesluit

Middels frequentietabellen kan bekeken worden of de reden voor het jaarlijks verlengen van de ondertoezichtstelling overeenkomt met het perspectief wat uiteindelijk geboden wordt aan het kind. Wanneer de OTS jaarlijks verlengd wordt ter 'continuering van de pleeggezinplaatsing' is het perspectief van het opvoedingsbesluit dan ook dat het kind permanent in het pleeggezin zal verblijven en niet teruggeplaatst wordt naar huis? Of wanneer de reden is dat ouders nog hulpverlening krijgen en de zorg in de toekomst weer op zich willen, worden de kinderen dan ook daadwerkelijk naar ouders teruggeplaatst of niet?

2.5.8 Verschillen tussen wel/niet nemen van een opvoedingsbesluit

Beschrijvende statistiek zal eerst een overzicht geven van de verschillende redenen voor het niet nemen van een opvoedingsbesluit. Aan de hand van de frequentie van voorkomen kan bekeken worden welke redenen de grootste rol blijken te spelen.

Door middel van t-toetsen zal bekeken worden of een aantal kwantitatieve variabelen significant verschillen van de groep waarover een opvoedingsbesluit is genomen met de groep waarover geen opvoedingsbesluit is genomen. Het betreft de variabelen: totaal aantal aanleidingen tot uithuisplaatsing, totaal aantal verplaatsingen, totale duur van de ondertoezichtstelling en totale verblijfsduur. Om een *t*-toets te mogen uitvoeren, moet sprake zijn van een variabele van interval- of rationiveau, van een aselechte steekproef en van een normale steekproevenverdeling (De Vocht, 2006). De normaliteit van de verdeling wordt getoetst met de Kolmogorov Smirnov toets. Indien aan de vereisten voor een *t*-toets is voldaan, wordt met de *F*-toets getoetst of de varianties aan elkaar gelijk zijn (Moore & McCabe, 2003). Afhankelijk van de uitslag, wordt de *t*-toets voor onafhankelijke steekproeven met gelijke varianties, danwel de *t*-toets voor onafhankelijke steekproeven met ongelijke varianties uitgevoerd.

3 Resultaten

Op het moment van het onderzoek is van de 84 onderzochte dossiers over 26 pleegkinderen (31%) een opvoedingsbesluit genomen. Het gaat hierbij om 13 jongens (50%) en 13 meisjes (50%). In alle gevallen is het perspectief van het opvoedingsbesluit een permanente plaatsing in het pleeggezin; in geen geval wordt het kind teruggeplaatst naar de ouders.

3.1 De aanleiding tot uithuisplaatsing

In de tabel van bijlage 1 is te zien welke aanleidingen tot uithuisplaatsingen gescoord zijn en hoe vaak een bepaalde aanleiding tot uithuisplaatsing binnen de onderzoeksgroep voorkomt. De aanleidingen zijn verder onderverdeeld in de volgende clusters: gezin, vader, moeder en kind. In totaal wordt er 246 keer een aanleiding gescoord. Het gezin wordt 65 keer (26%) gescoord als aanleiding tot uithuisplaatsing, de vader 53 keer (22%), de moeder 120 keer (49%) en het kind 8 keer (3%). De moeder is dus het meest bepalend in de keuze tot uithuisplaatsing van het kind.

Het totale aantal aanleidingen tot uithuisplaatsing verschilt van geen (7%) tot tien (1%) aanleidingen, met een gemiddelde van drie aanleidingen per kind. Wanneer onderzocht wordt of er een verschil is in het totale aantal aanleidingen tussen de groep kinderen waarover wel een opvoedingsbesluit genomen is en de groep kinderen waarbij dit niet het geval is, blijkt hier geen significant verschil in te zitten ($t(80) = .821, p = .41$).

Tabel 1
Doel van de uithuisplaatsing (N=84)

Doel van de uithuisplaatsing	N	%
Ontwikkeling van het kind bevorderen	49	58%
Veiligheid bieden aan het kind	31	38%
Gezinssituatie scheppen voor het kind	1	1%
Structuur bieden aan het kind	1	1%
Anders	1	1%
Onbekend	1	1%

3.1.1 De relatie tussen de aanleiding en doel van de uithuisplaatsing

In tabel 1 is te zien met welk doel de kinderen uit huis geplaatst zijn. Voor één kind is het doel onbekend. Terwijl het kind in maar 3% van de gevallen zelf de aanleiding tot uithuisplaatsing vormt, is het doel van deze uithuisplaatsing wel in 59% van de gevallen om de ontwikkeling van het kind te bevorderen. Waar het gezin 65 keer genoemd werd als aanleiding, is het maar in één geval met het doel om een gezinssituatie voor het kind te scheppen. Het doel van de uithuisplaatsing is dus voornamelijk gericht op het kind, terwijl dit niet terugkomt in de aanleiding tot de uithuisplaatsing.

3.1.2 Verschil in aanleidingen tot uithuisplaatsing

In tabel 2 is te zien welke factoren een aanleiding zijn geweest tot uithuisplaatsing bij de twee verschillende onderzoeksgroepen; kinderen waarover wel of geen opvoedingsbesluit is genomen. Hierbij zijn problemen van de moeder en problemen van de vader samengenomen tot ‘problematiek van de ouders’. De aanleiding ‘huiselijk geweld’ komt significant vaker voor bij de kinderen waarover uiteindelijk geen opvoedingsbesluit is genomen. Voor de overige factoren geldt dat er geen significante verschillen zijn tussen de twee onderzoeksgroepen.

Tabel 2
Verschil in aanleidingen tot uithuisplaatsing

Aanleiding tot uithuisplaatsing	Geen opvoedingsbesluit (N=56)	Wel opvoedingsbesluit (N=26)	Verschil	
			X^2	<i>p</i>
Mishandeling	4 (7%)	3 (12%)	8.248	.083
Verwaarlozing	18 (32%)	10 (38%)	.531	.767
Pedagogische onmacht ouders	31 (55%)	12 (46%)	.608	.738
Huiselijk geweld	24 (43%)	4 (15%)	20.471	.000
Middelenmisbruik ouders	12 (21%)	9 (35%)	2.330	.312
Verstandelijke beperking ouders	20 (36%)	7 (27%)	.874	.646
Psychiatrische problematiek ouders	18 (32%)	8 (31%)	.934	.627
Ouders in gevangenis	6 (11%)	4 (15%)	2.792	.248
Gedragsproblematiek kind	6 (11%)	0 (0%)	3.231	.199

3.2 De ontwikkeling van het kind

De ontwikkeling van het kind is gemeten op twee momenten; ten tijde van de uithuisplaatsing en ten tijde van de pleeggezinplaatsing (tabel 3). Op alle ontwikkelingsgebieden is het aantal kinderen, dat weinig ontwikkelingsproblemen laat zien, gestegen tussen de twee momenten. Voor de motorische-, sociale ontwikkeling met betrekking tot andere kinderen, sociale-, emotionele- en taalontwikkeling is gebleken dat significant meer kinderen weinig ontwikkelingsproblemen hebben ten tijde van de plaatsing dan bij uithuisplaatsing. De pleeggezinplaatsing lijkt bij te dragen aan een positieve ontwikkeling van het kind.

Tabel 3
Ontwikkeling van het kind; verschil tussen twee meetmomenten

Ontwikkeling van het kind	Bij UHP: Weinig ontwikkelingsproblemen	Tijdens plaatsing: Weinig ontwikkelingsproblemen	Verschil	
			X^2	<i>p</i>
Lichamelijke ontwikkeling	52 (68%)	76 (96%)	3.794	.051
Motorische ontwikkeling	60 (79%)	72 (90%)	13.633	.000**
Sociale ontwikkeling (mbt andere kinderen)	44 (58%)	63 (77%)	1.791	.181
Sociaal functioneren	32 (42%)	61 (74%)	7.846	.005**
Emotioneel functioneren	25 (33%)	51 (62%)	7.682	.006**
Taalontwikkeling	37 (47%)	61 (76%)	8.442	.004**

* significant (0.01 < p < 0.05) ** significant (p < 0.01)

3.2.1 De relatie tussen de ontwikkeling van het kind en het doel van de uithuisplaatsing

Zoals in tabel 3 te zien is, vertonen veel kinderen veel problemen op de verschillende ontwikkelingsgebieden ten tijde van de uithuisplaatsing. Wat betreft de emotionele ontwikkeling, het sociaal functioneren en de taalontwikkeling vertoont minimaal de helft van de kinderen veel problemen. Dat dit een belangrijk aandachtspunt is, blijkt uit het feit dat 59% van de uithuisplaatsingen als doel heeft de ontwikkeling van het kind te bevorderen.

3.3 Stabiliteit en continuïteit in de opvoeding van het pleegkind

Ten tijde van het onderzoek verblijven 30 pleegkinderen (36%) in een netwerkpleeggezin en 54 pleegkinderen (64%) in een bestandspleeggezin. De meeste kinderen (47%) worden bij hun eerste plaatsing geplaatst in een crisisopvang voor langer dan vier weken (zie tabel 4). 14% van de kinderen wordt geplaatst in een pleeggezin voor kort verblijf, 5% van de kinderen in een perspectief zoekend pleeggezin en 34% in een perspectief biedend pleeggezin. Kinderen worden over het algemeen in een perspectiefbiedend pleeggezin geplaatst wanneer er gewerkt wordt aan het nemen van een gedragen opvoedingsbesluit voor een permanente plaatsing in het pleeggezin. Toch is niet over alle kinderen die bij de eerste plaatsing in een perspectiefbiedend pleeggezin zijn geplaatst een opvoedingsbesluit genomen na twee jaar.

Voor 30% de kinderen die bij hun eerste plaatsing niet in een perspectief biedend pleeggezin verblijven, verandert dit wel naar perspectief biedend. Voor 66% van de kinderen verandert de vorm van de plaatsing niet gedurende hun plaatsing. Hierbij gaat het voornamelijk om de kinderen die al in een perspectiefbiedend pleeggezin verblijven (42%). Daarnaast is voor 53% van de kinderen die bij de eerste plaatsing in een crisispleeggezin zijn geplaatst, de huidige plaatsing opnieuw een crisisplaatsing.

Tabel 4

*Vorm van de plaatsing: verschil tussen eerste en huidige plaatsing (N=77)
(7 missende waarden)*

Vorm 1^e plaatsing	N	%	Vorm huidige plaatsing	N	%
Crisisplaatsing	36	47%	Perspectief zoekend	1	3%
			Perspectief biedend	16	44%
			Crisisplaatsing	19	53%
Kort verblijf	11	14%	Perspectief zoekend	1	9%
			Kort verblijf	10	91%
Perspectief zoekend	4	5%	Perspectief zoekend	4	100%
Perspectief biedend	26	34%	Perspectief biedend	26	100%

3.3.1 Plaatsingsstabiliteit

Het totale aantal verplaatsingen dat een pleegkind gemiddeld meemaakt is 2.43 (ver)plaatsingen (sd = 1.46). Ieder pleegkind maakt minimaal één verplaatsing mee, namelijk de plaatsing naar de pleegzorg vanuit het oorspronkelijke gezin. 28 pleegkinderen (33%) maken alleen de eerste plaatsing mee, waarmee deze groep kinderen binnen de categorie ‘meest stabiel opvoedingspatroon’ vallen volgens

het criterium van Pardeck. Daarnaast maakt 29% twee verplaatsingen mee (stabiel opvoedingspatroon); 15% drie verplaatsingen en 23% maakt vier of meer verplaatsingen mee, waardoor er voor deze groep kinderen sprake is van een ‘instabiel opvoedingspatroon’.

Er is een significant verband tussen het soort eerste plaatsing en het totaal aantal verplaatsingen van het pleegkind ($X^2(30) = 45.748, p = .03$). Wanneer de eerste plaatsing een pleeggezinplaatsing betreft, blijft het voor 53% van deze groep kinderen bij één plaatsing. Wanneer de eerste plaatsing een crisispleeggezin betreft, maakt 44% van de kinderen in totaal twee plaatsingen mee.

Voor de gehele onderzoeksgroep is bekeken of er sprake is geweest van een terugplaatsing naar huis. Bij 56 kinderen die een tweede keer verplaatst wordt, gaat het in 11 gevallen (20%) bij de tweede verplaatsing om een terugplaatsing naar huis. Echter al deze kinderen worden daarna weer uit huis geplaatst in de vorm van een crisisplaatsing (18%), residentiële plaatsing (9%), pleeggezinplaatsing (55%) of een andere vorm (18%). Bij de derde verplaatsing vindt ook tweemaal (6%) een terugplaatsing bij de ouders plaats, maar ook deze twee kinderen worden vervolgens weer uit huis geplaatst in een pleeggezin. Er is één pleegkind die driemaal een mislukte terugplaatsing naar de ouders meemaakt.

Een verplaatsingsratio wordt berekend door de duur van het verblijf van het kind te delen door het aantal verplaatsingen wat een kind meemaakt. Het gemiddelde aantal verplaatsingen voor alle kinderen bedraagt 2.4 en de gemiddelde verblijfsduur van alle kinderen is 3.6 jaar. De verplaatsingsratio in dit onderzoek bedraagt dus 1.5.

Kinderen waarover geen opvoedingsbesluit is genomen verblijven minimaal 90 dagen binnen de pleegzorg en maximaal 13.6 jaar, waarbij ze gemiddeld 2.3 verplaatsingen meemaken (verplaatsingsratio = 2.0). Kinderen waarover wel een opvoedingsbesluit is genomen verblijven minimaal 27 dagen en maximaal 5.9 jaar, maar maken gemiddeld 2.7 verplaatsingen mee (verplaatsingsratio = 1.6). Er is geen significant verschil tussen de twee groepen wat betreft de verplaatsingsratio ($t(73) = -1.20, p = .233$). Er kan dus niet geconcludeerd worden dat kinderen waarover een opvoedingsbesluit genomen is meer stabiliteit en continuïteit in de opvoeding hebben ervaren dan kinderen waarover geen opvoedingsbesluit is genomen.

Tabel 5
Ontwikkeling van het kind ten tijde van het onderzoek opgesplitst naar type opvoedingspatroon.

Leeftijdsadequate ontwikkeling van het kind	N	Stabiel opvoedingspatroon	Instabiel opvoedingspatroon	Verskil X^2	<i>p</i>
Lichamelijke ontwikkeling	76	47 (62%)	29 (38%)	1.629	.443
Motorische ontwikkeling	72	44 (61%)	28 (39%)	.181	.913
Sociale ontwikkeling (mbt andere kinderen)	63	40 (63%)	23 (37%)	.628	.428
Sociaal functioneren	61	39 (64%)	22 (36%)	.780	.377
Emotioneel functioneren	51	35 (69%)	16 (31%)	.323	.072
Taalontwikkeling	61	36 (59%)	25 (41%)	1.479	.477

3.3.2 De relatie tussen stabiliteit en de ontwikkeling van het kind

Bij 62% van de pleegkinderen is er sprake van een stabiel opvoedingspatroon; deze kinderen maken niet meer dan twee verplaatsingen mee. Voor 38% van de pleegkinderen geldt dat zij te maken hebben (gehad) met een instabiel opvoedingspatroon; deze kinderen maken drie of meer verplaatsingen mee. Er wordt bekeken of de kinderen die stabiliteit en continuïteit in de opvoeding hebben ervaren, zich beter ontwikkeld hebben dan de kinderen waarbij hier geen sprake van was. In tabel 5 is het verschil in de ontwikkeling tussen deze twee groepen kinderen te zien. Voor alle ontwikkelingsgebieden is gebleken dat meer kinderen met het stabiele opvoedingspatroon zich leeftijdsadequaat ontwikkeld hebben, dan kinderen met het instabiele opvoedingspatroon. In geen van de gevallen zijn de verschillen significant.

3.4 Het opvoedingsbesluit

Over 26 kinderen is ten tijden van het onderzoek een opvoedingsbesluit genomen. De totale duur van de uithuisplaatsing betreft gemiddeld 5;2 jaar ($SD = 2.9$), met een minimum van 8 maanden en een maximum van 11.2 jaar. De totale duur van de ondertoezichtstelling bij deze groep kinderen verschilt van één tot tien jaar. De gemiddelde duur van de ondertoezichtstelling bedraagt 5;8 jaar ($SD = 2.6$). Er is één kind waarbij de ondertoezichtstelling één jaar duurde en één kind waarbij de totale duur twee jaar was. In totaal is dus bij twee kinderen binnen de termijn van twee jaar ondertoezichtstelling een opvoedingsbesluit genomen conform de Deltamethode Gezinsvoogdij. De grootste groep kinderen (23%) heeft vier jaar onder toezicht gestaan voordat er een opvoedingsbesluit genomen is.

Tabel 6

Gerapporteerde redenen voor het jaarlijks verlengen van de ondertoezichtstelling (n=19)

Reden	N	%
Kind wordt nog bedreigd in de ontwikkeling	2	7%
Er is geen vaste verblijfplaats voor het kind	1	4%
Er is sprake van ongunstige opvoedingsomstandigheden thuis	6	23%
Er is kans op een terugplaatsing naar de ouders	1	4%
Er is geen duidelijk toekomstbeeld	1	4%
Ter continuering van de pleeggezinplaatsing	7	27%
Moeder wil in de toekomst voor haar kind zorgen	1	4%
Onbekend	7	27%

3.4.1 De relatie tussen reden van de ondertoezichtstelling en perspectief van het opvoedingsbesluit

Bij 19 pleegkinderen (73%) bestaat het perspectief van het opvoedingsbesluit uit een permanente plaatsing in het pleeggezin. Bij de overige 7 pleegkinderen (27%) is het perspectief 'anders' of onbekend. In geen geval is bekend dat er besloten is tot terugplaatsing bij de ouders.

In tabel 6 zijn de redenen te zien voor het jaarlijks verlengen van de ondertoezichtstelling. Bij 19 pleegkinderen is de reden bekend. Binnen deze groep kinderen wordt in de meeste gevallen (27%) de ondertoezichtstelling verlengd ter continuering van de pleeggezinplaatsing. Bij 23% van de

kinderen was er jaar na jaar sprake van ongunstige opvoedingsomstandigheden in het oorspronkelijke gezin van het kind. In feite wordt de ondertoezichtstelling dus verlengd omdat er bij ouders geen sprake is van een gezonde opvoedingssituatie, waardoor het kind niet naar huis teruggeplaatst kan worden. De hulpverlening aan de ouders heeft in deze gevallen mogelijk meer aandacht gekregen dan het belang van het kind.

Tabel 7

Argumentatie van het opvoedingsbesluit (N=26)

Argumentatie	N	%
Thuisplaatsing is niet haalbaar	4	15%
Moeder kan niet voor haar kind zorgen	5	19%
Moeder heeft een verstandelijke beperking	2	8%
Er is geen contact meer tussen de ouders en het kind	3	12%
Ouders willen geen contact meer met hun kind	1	4%
Ouders hebben geen ouderlijke macht meer	7	27%
Onbekend	4	15%

3.4.2 De relatie tussen reden ondertoezichtstelling en argumentatie van het opvoedingsbesluit.

In tabel 6 is te zien wat de redenen zijn voor het jaarlijks verlengen van de ondertoezichtstelling en in tabel 7 is de argumentatie van het opvoedingsbesluit uitgewerkt, wat voor 22 pleegkinderen ingevuld kon worden op het format. Opvallend is dat het in alle gevallen een argumentatie betreft die gericht is op de ouders of het oorspronkelijke gezin. In geen geval is de argumentatie vanuit het belang van het kind beredeneerd, terwijl het belang van het kind en het waarborgen van diens veiligheid en ontwikkeling wel in de meeste gevallen het doel van de uithuisplaatsing was (zie tabel 1). Daarnaast is in de meeste gevallen de jaarlijkse verlenging van de ondertoezichtstelling ter continuering van de pleeggezinplaatsing, terwijl continuïteit en stabiliteit in de opvoeding van het kind niet terug te vinden is als argumentatie voor het opvoedingsbesluit.

3.4.3 De factoren die van invloed zijn op het opvoedingsbesluit

Aan de hand van de logistische regressie analyse wordt bekeken welke factoren van invloed zijn op het nemen van een opvoedingsbesluit; in tabel 8 zijn de resultaten te zien. Omdat in deze onderzoeksgroep het opvoedingsbesluit enkel bestaat uit een permanente plaatsing in het pleeggezin, kunnen de resultaten geïnterpreteerd worden als ‘de kans op een permanente plaatsing in het pleeggezin’ of ‘de kans op geen terugplaatsing naar de ouders’.

Uit de resultaten blijkt dat de factor ‘huiselijk geweld’ een voorspellende factor is voor het nemen van het opvoedingsbesluit. Er is sprake van een negatief verband, wat inhoudt dat de kans op een permanente plaatsing in een pleeggezin afneemt wanneer er sprake is van huiselijk geweld. Een tweede significant negatief verband is te zien bij de variabele ‘bezoekregeling met de vader’; wanneer er sprake is van een bezoekregeling tussen het pleegkind en de vader neemt de kans op permanente plaatsing in het pleeggezin af. De frequentie van dit contact is hierbij niet van invloed.

Er zijn twee significante positieve relaties te zien voor de factoren ‘drugsverslaving van de moeder’ en de ‘totale duur van de ondertoezichtstelling’. De kans op terugplaatsing bij de ouders neemt af wanneer er sprake is van een drugsverslaving bij de moeder. Tenslotte neemt de kans op een permanente plaatsing in het pleeggezin toe met 22.3% elk jaar dat de ondertoezichtstelling langer duurt.

Tabel 8

Uitkomsten van een logistische regressie analyse voor de kans op wel versus geen opvoedingsbesluit (N=82 / 2 missende waarden)

Factor	N	B	Significantie
Verwaarlozing	82	.277	.575
Mishandeling	82	.648	.422
Huiselijk geweld	82	-1.482	.015*
Middelenmisbruik	Alcoholverslaving vader	.467	.762
	Alcoholverslaving moeder	.702	.521
	Drugsverslaving vader	-21.491	.999
	Drugsverslaving moeder	1.204	.048*
Psychiatrische problematiek	Vader	.981	.376
	Moeder	-.316	.573
Moeder in de gevangenis	82	.077	.951
Verstandelijke beperking van moeder	82	-.359	.494
Totaal aantal aanleidingen tot uithuisplaatsing	82	-.108	.419
Leeftijd van het kind (bij uithuisplaatsing)	82	.004	.611
Geslacht van het pleegkind	81	-.036	.939
Type pleeggezin (bestand vs netwerk)	82	-.916	.089
Totaal aantal verplaatsingen van het pleegkind	82	.154	.337
Bezoekregeling	Vader	-1.853	.009**
	Moeder	-.180	.860
Totale duur van de ondertoezichtstelling	77	.223	.013*
Totale verblijfsduur binnen de pleegzorg	75	-.009	.358

* significant (0.01 < p < 0.05) ** significant (p < 0.01)

3.4.4 De reden voor het niet nemen van een opvoedingsbesluit

Wanneer er geen opvoedingsbesluit genomen is, wordt in het format gevraagd wat de reden hiervoor is geweest. Van de 58 dossiers waarbij geen opvoedingsbesluit genomen is, is bij 28 dossiers (48%) aangegeven wat hiervoor de reden is, welke in tabel 9 te zien zijn. ‘Geen duidelijk toekomstbeeld’ is de meest voorkomende reden (46%). Onduidelijkheid omtrent de ouders, zoals het feit dat ze nog hulpverlening krijgen en mogelijk in de toekomst weer voor het kind kunnen gaan zorgen, wordt maar in drie gevallen aangegeven als de reden om geen opvoedingsbesluit te nemen. Er wordt geen permanent besluit genomen wanneer er nog geen stabiliteit en continuïteit in de opvoeding van het kind is (niet bekend waar het kind gaat wonen, geen duidelijke toekomst, onstabiel opvoedingsklimaat of net gestart met langdurige pleegzorg). De vraag is echter of dit in het belang van het kind is of dat de vraag van ouders in deze gevallen voorop gesteld wordt.

Tabel 9

Redenen voor het niet nemen van een opvoedingsbesluit (N=28)

Reden	N	%
Niet bekend waar het kind gaat wonen	3	10%
Geen duidelijk toekomstbeeld	13	46%
Onstabiel opvoedingsklimaat bij ouders	3	10%
Net langdurige pleegzorg gestart	3	11%
Moeder in hulpverlening	2	7%
Vader neemt eventueel de zorg voor het kind op zich	1	4%
Moeder gaat in hoger beroep	1	4%
Moeder geen bezwaar	1	4%
Wisseling van de gezinsvoogd	1	4%

3.4.5 Verschillen in de onderzoeksgroep tussen wel of geen opvoedingsbesluit

In Tabel 10 is te zien hoe een aantal numerieke variabelen van de groep pleegkinderen waarover een opvoedingsbesluit is genomen, verschillen van de groep pleegkinderen waarbij dit niet het geval is. Wat betreft het totaal aantal aanleidingen tot uithuisplaatsing en de totale verblijfsduur binnen de pleegzorg zijn de scores voor de pleegkinderen waarover een opvoedingsbesluit is genomen positiever dan bij de andere groep; de pleegkinderen waarover een opvoedingsbesluit is genomen hebben gemiddeld minder aanleidingen tot uithuisplaatsing en verblijven gemiddeld bijna 8 maanden korter binnen de pleegzorg. Deze verschillen zijn echter niet significant. Opvallend is dat voor de overige variabelen de groep waarover geen opvoedingsbesluit genomen is positiever scoort; deze pleegkinderen maken gemiddeld minder verplaatsingen mee en de ondertoezichtstelling duurt gemiddeld 1.8 jaar korter, waarbij dit laatste een significant verschil betreft.

Tabel 10

Kenmerken van de onderzoeksgroep: verschil tussen wel of geen opvoedingsbesluit genomen

Variabele	Opvoedingsbesluit (N=26)		Geen opvoedingsbesluit (N=58)		Verskil	
	<i>Range</i>	<i>Gemiddelde</i>	<i>Range</i>	<i>Gemiddelde</i>	<i>t</i>	<i>x</i>
Totaal aantal aanleidingen tot uithuisplaatsing	0-10	2.8	0-7	3.1	-.806	.423
Totaal aantal verplaatsingen van het pleegkind	1-6	2.7	1-7	2.3	.961	.340
Totale duur van de ondertoezichtstelling (in jaren)	1-10	5.8	1-14	4.0	2.712	.008**
Totale verblijfsduur (in maanden)	0-71	37.1	3-163	45.0	-.924	.358

* significant (0.01<p<0.05) ** significant (p<0.01)

4 Discussie, Conclusie en Aanbevelingen

4.1 Doel van het onderzoek

Het onderhavige onderzoek had tot doel in kaart te brengen of binnen de Stichting Kompaan en De Bocht het opvoedingsbesluit na twee jaar ondertoezichtstelling in het kader van een uithuisplaatsing wordt genomen en het analyseren van de factoren die van invloed zijn op het nemen van dit opvoedingsbesluit. Ten eerste is nagegaan of er een opvoedingsbesluit is genomen en binnen welke termijn dit gebeurd is. Daarnaast is onderzocht of de aanleiding tot uithuisplaatsing van invloed is op het nemen van dit opvoedingsbesluit. Vervolgens is onderzocht of bij kinderen waarover wél een opvoedingsbesluit is genomen, vaker sprake is van een stabiele opvoedingssituatie en een betere ontwikkeling van het kind. Voor dit onderzoek zijn 84 dossiers geanalyseerd van Stichting Kompaan en de Bocht uit Goirle.

4.2 Bevindingen

4.2.1 Aanleiding tot uithuisplaatsing

Uit de resultaten is gebleken dat in slechts 3% van de dossiers het kind en zijn/haar ontwikkelingsproblematiek de aanleiding tot uithuisplaatsing heeft gevormd. Echter, in 59% van de dossiers het doel van de uithuisplaatsing ‘het bevorderen van de ontwikkeling van het kind’. Opvallend is dus dat de ontwikkeling van het kind in weinig gevallen de aanleiding vormt, maar uiteindelijk wel het doel beslaat. Mogelijk gaat het belang van een goede ontwikkeling van het kind pas een belangrijke rol spelen wanneer de uithuisplaatsing al definitief is en is vooraf aan die uithuisplaatsing de aandacht vooral gevestigd op de gezinssituatie en (problematiek) van de ouders. Dit is op zijn minst opmerkelijk te noemen omdat het kind het primaire oogpunt van de hulpverlening zou moeten zijn. De vraag rijst dan ook op of de hulpverleners wel voldoende oog hebben voor het kind of dat dit oog meer kijkt naar de ouders en diens draaglast.

Een opvallend resultaat is dat ‘huiselijk geweld’ significant vaker voorkomt bij kinderen waarover geen opvoedingsbesluit genomen is. Mogelijk wordt er geen opvoedingsbesluit genomen omdat de ouders van deze kinderen nog hulpverlening krijgen. Daarbij kan binnen de hulpverlening de factor ‘huiselijk geweld’ gezien worden als een factor die niet meer opnieuw zal spelen in de thuissituatie na voldoende hulpverlening aan de ouders. Om deze redenen wordt er misschien jarenlang geen opvoedingsbesluit genomen. Aan de andere kant dringt dan de vraag zich op waarom de rechter niet als oplossing besluit om een van de ouders uit de thuissituatie te halen, en niet het kind.

4.2.2 De ontwikkeling van het kind

In overeenstemming met eerder dossieronderzoek (Dalm, 2009; Van Arkel, 2009; Van den Berg & Weterings, 2010) is gebleken dat een groot percentage van de pleegkinderen problemen vertoont op de

verschillende ontwikkelingsgebieden ten tijde van de uithuisplaatsing. Het onderhavige onderzoek heeft geanalyseerd in hoeverre de ontwikkeling van het kind veel of weinig problemen laat zien. Resultaten tonen aan dat een grote meerderheid van de kinderen veel ontwikkelingsproblemen laat zien op de gebieden van de emotionele ontwikkeling, sociale ontwikkeling en taalontwikkeling ten tijde van de uithuisplaatsing. Pleegkinderen vormen dan ook een extra kwetsbare groep als het gaat om problemen in de ontwikkeling. In het verleden opgedane ervaringen met bijvoorbeeld verwaarlozing, mishandeling en seksueel misbruik, een gebrek aan zelfvertrouwen en een gebrek aan vertrouwen in andere volwassenen, kunnen sociale problemen, psychologische problemen en gedragsproblemen tot gevolg hebben (Kerker & Dore, 2006; Morrison & Mishna, 2006). Dit impliceert dat pleegouders ook adequate begeleiding horen te krijgen bij de plaatsing van een pleegkind in hun gezin, zeker wanneer hierbij sprake is van (ernstige) gedragsproblematiek. Eerder onderzoek heeft gevonden dat 89% van de pleegouders ook aangeeft meer begeleiding nodig te hebben (Vreeswijk, 2006). Hiernaast kan het een zinvolle aanvulling betekenen dat pleegouders meer informatie krijgen over de achtergrond en voorgeschiedenis van hun pleegkind, omdat 58% van de ouders in het onderzoek aangeeft hier zeker behoefte aan te hebben.

Uit de resultaten blijkt dat de ontwikkeling van de kinderen op alle ontwikkelingsgebieden vooruit is gegaan. Het is aannemelijk dat de pleeggezinplaatsing bijdraagt aan de verbeterde ontwikkeling van het kind. Een beperking hierbij is dat er geen uitspraken gedaan kunnen worden over het tijdsbestek waarin deze verbetering is opgetreden. Het tijdsbestek is minimaal twee jaar, omdat dit een voorwaarde was om meegenomen te worden in het onderzoek. Het aantal kinderen dat weinig emotionele ontwikkelingsproblemen laat zien is bijna verdubbeld, maar blijft nog laag (62%) in vergelijking met de andere ontwikkelingsgebieden, waarbij minimaal 74% van de kinderen weinig ontwikkelingsproblemen meer laat zien. De kinderen blijken op emotioneel gebied nog het meeste in de knel te zitten. Zo vond ook Mouissie (2006) in een onderzoek naar de ontwikkeling van kinderen met behulp van het PSI, dat kinderen voornamelijk problemen laten zien op het gebied van de emotionele ontwikkeling. Mogelijk hebben de gebeurtenissen in het leven van het kind de meeste invloed op deze emotionele ontwikkeling. Daarnaast is een mogelijke verklaring het feit dat niet alleen de gebeurtenissen vóór de pleeggezinplaatsing een grote impact op het emotioneel functioneren hebben, maar ook de bestaansonzekerheid ten tijde van de pleeggezinplaatsing. De nieuwe problemen in het leven van het kind kunnen tot gevolg hebben dat het kind niet met zulke grote stappen vooruit kan gaan in de emotionele ontwikkeling als op de andere ontwikkelingsgebieden.

4.2.3 Belang van stabiliteit en continuïteit in de opvoeding

Het gemiddelde totaal aantal verplaatsingen dat een pleegkind binnen deze onderzoeksgroep meemaakt is 2.43. Dit komt overeen met resultaten uit eerder onderzoek (Van Arkel, 2009). Een significant verband wordt gevonden tussen het soort eerste plaatsing en het totaal aantal verplaatsingen van het pleegkind. Het blijkt gunstig voor het kind te zijn wanneer de eerste plaatsing een

pleeggezinplaatsing betreft, want in dit geval maken 53% van de kinderen geen verdere verplaatsingen meer mee. Het vinden van een geschikt pleeggezin bij uithuisplaatsing van het kind is dus in belang van het kind. Maar ook in belang van de pleegzorgorganisatie, omdat elke verplaatsing van het kind met zich meebrengt dat er een nieuw gezin gevonden moet worden.

Stabiliteit en continuïteit in de opvoeding wordt geanalyseerd aan de hand van de verblijfsduur van het kind binnen de pleegzorg en het aantal (ver)plaatsingen dat het kind meemaakt. Er is bekeken of er verschillen zijn tussen de twee groepen kinderen; wel of geen opvoedingsbesluit. Geconcludeerd kan worden dat kinderen waarover een opvoedingsbesluit is genomen niet meer stabiliteit en continuïteit in de opvoeding hebben ervaren dan kinderen waarover geen opvoedingsbesluit is genomen. Er zijn geen significant verschillen gevonden in de verblijfsduur of het aantal verplaatsingen.

Een van de onderzoeksvragen is of kinderen binnen een stabiel opvoedingsklimaat (één of twee plaatsingen) zich beter ontwikkelen of percentueel gezien meer in hun ontwikkeling vooruit zijn gegaan dan kinderen waarbij geen sprake is van een stabiel opvoedingsklimaat (drie of meer verplaatsingen). Uit de resultaten blijkt dat voor alle ontwikkelingsgebieden dat de groep kinderen die een stabiel opvoedingspatroon hebben, zich beter ontwikkelen en meer in hun ontwikkeling vooruit gaan dan de groep kinderen die binnen een instabiel opvoedingspatroon leven. Deze verschillen zijn groot, maar niet significant. Het komt wel overeen met eerder onderzoek waarbij een instabiel opvoedingspatroon een negatief effect heeft op de ontwikkeling en ontwikkelingsmogelijkheden van het kind (Barber & Delfabbro, 2003; Van den Bergh & Weterings, 2007) en kan leiden tot meer gedragsproblematiek (Newton e.a., 2000; Rubin e.a., 2007; Van den Bergh & Weterings, 2010).

Bij 53% van de kinderen waarvan de eerste plaatsing een crisisplaatsing betreft, is de huidige plaatsing ook een crisisplaatsing. Het gaat hierbij mogelijk om kinderen die in dermate heftige gedragsproblematiek laten zien, dat pleegouders niet in staat zijn dit in goede banen te leiden binnen de opvoeding in een gezinssituatie. Hierbij is mogelijk niet genoeg hulpverlening geboden aan het kind of de pleegouders. Een andere verklaring kan zijn dat er niet goed bekeken is of dit kind wel in een gezinssituatie kan functioneren momenteel of dat een residentiële plaatsing op dat moment geschikter is voor het kind.

Een ander opvallend resultaat is dat binnen deze onderzoeksgroep een aantal kinderen teruggeplaatst zijn bij hun ouders, maar dat al deze kinderen ook weer uithuis geplaatst zijn en in een pleeggezin terecht zijn gekomen. In geen enkel geval is er dus sprake geweest van een succesvolle terugplaatsing bij de ouders.

4.2.4 De termijn van het opvoedingsbesluit

In de theorie wordt gesteld dat wanneer de ouders de verantwoordelijkheid voor de opvoeding en verzorging van hun kind niet binnen een voor het kind en zijn ontwikkeling aanvaardbare termijn weer kunnen dragen, de doelstelling van de pleegzorg niet langer is de oorspronkelijke opvoedingssituatie te

herstellen, maar het creëren van continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen (De Baat, Boendermaker, & Pots, 2009; Nederlandse gezinsraad, 2001; Van den Bergh & Weterings, 2010). Het geven van opvoedingszekerheid, optimale ontwikkelingskansen en het bieden van continuïteit in de opvoeding kan gebeuren middels het nemen van een opvoedingsbesluit. In dit onderzoek is over bijna één derde van de pleegkinderen (31%) een opvoedingsbesluit genomen. Dat er in ruim tweederde van de gevallen geen opvoedingsbesluit genomen is lijkt care as usual.

Sinds de invoering van de Deltamethode wordt er binnen de jeugdzorg- en pleegzorgorganisaties in Nederland getracht binnen twee jaar na uithuisplaatsing van het kind een opvoedingsbesluit te nemen. Dat de doelstelling om dit binnen twee jaar te bereiken, maar bij twee van de kinderen binnen het onderhavige onderzoek gelukt is, is een schrijnend resultaat. De grootste groep kinderen staat vier jaar onder toezicht voordat er een opvoedingsbesluit wordt genomen. Het is echter niet duidelijk waarom dit vier jaar duurt. De gerapporteerde redenen voor het jaarlijks verlengen van de ondertoezichtstelling betreft vooral de continuering van de pleeggezinplaatsing (37%) en het feit dat er nog steeds sprake is van ongunstige opvoedingsomstandigheden bij de ouders (32%). Dit zouden juist argumenten kunnen zijn waarom er wel een opvoedingsbesluit genomen moet worden in het belang van het kind.

Een opvoedingsbesluit betreft een terugplaatsing naar de ouders of een permanente plaatsing in een pleeggezin. Opvallend is dat binnen het onderhavige onderzoek in alle gevallen het opvoedingsbesluit een definitieve plaatsing in het pleeggezin betreft; in geen geval wordt er besloten tot terugplaatsing bij de ouders. Daarnaast wordt in geen enkel geval aangegeven als argumentatie voor het opvoedingsbesluit dat het in het belang van het kind is genomen.

De vraag is echter of tijd echt wel zo'n belangrijke factor is. In het handboek Deltamethode werd benoemd dat 'de ondertoezichtstelling een tijdelijke maatregel is en dat tijd een belangrijke factor voor het kind is'. Uit de resultaten is echter gebleken dat kinderen waarover géén opvoedingsbesluit is genomen significant korter (1.8 jaar) onder toezicht staan dan kinderen waarover wél een opvoedingsbesluit is genomen. Uit eerder onderzoek naar het werken met de Deltamethode bleek dat kinderen korter onder toezicht staan en minder vaak en korter uit huis geplaatst worden. De huidige resultaten ondersteunen dit niet en lijken een keerzijde van de medaille te laten zien.

4.2.5 De samenhang tussen ontwikkelingsproblemen, stabiliteit en het opvoedingsbesluit

Het Pedagogisch Model (Van den Bergh & Weterings, 2010) geeft de samenhang aan tussen de drie hierboven omschreven onderwerpen: de ontwikkeling van het kind (met mogelijke bijkomende gedragsproblematiek), de stabiliteit in de opvoedingsrelatie en de duur tot het nemen van het opvoedingsbesluit. In bovenstaande reflectie is kenbaar gemaakt dat veel pleegkinderen kampen met problemen in voornamelijk de emotionele ontwikkeling met daarbij de nodige gedragsproblematiek. Het model impliceert dat de gedragsproblemen voor een groot deel voortkomen uit het ontbreken van een selectieve hechtings- en opvoedingssituatie, die een kind nodig heeft om zich adequaat te kunnen

ontwikkelen. Het is belangrijk dat er veel aandacht en begeleiding gestoken wordt in het opbouwen van zo'n hechtings- en opvoedingsrelatie met de ouder. Uit onderzoek is gebleken dat wanneer dit gedaan wordt, binnen een half jaar duidelijk moet zijn of de ouder voldoende opvoedingscapaciteiten bezit om het kind terug naar huis te kunnen plaatsen. Het zou dus een aanbeveling zijn dat binnen de pleegzorg juist in dat eerste half jaar er extra aandacht en tijd gestoken wordt in het begeleiden van intensieve contacten tussen het kind en de ouder. Want wil er voorkomen worden dat de ontwikkeling van het kind (verder) stagneert, is het nodig het kind binnen een half jaar de mogelijkheid te bieden deze belangrijke relatie aan te gaan, ofwel met de ouders ofwel met de pleegouders.

Wanneer het kind de kans geboden wordt om een hechtings- of opvoedingsrelatie aan te gaan met de pleegouders is het ook van belang dat deze relatie van langdurige aard is. Want juist het afbreken van deze selectieve relatie tussen pleegkind en pleegouders bevordert het ontstaan of verdere ontwikkeling van gedragsproblematiek. En iedere (o)verplaatsing vermindert de kans op een kwalitatief goede hechtings- en opvoedingsrelatie met de opvoeder/verzorger. Stabiliteit en continuïteit in de opvoeding is dus van groot belang.

4.2.6 Factoren die het nemen van een opvoedingsbesluit beïnvloeden

Nadat bekeken is of er een opvoedingsbesluit genomen is en binnen welke termijn dit gedaan is, is nagegaan welke factoren van invloed zijn op het nemen van dit opvoedingsbesluit. Uit de resultaten is gebleken dat 'huiselijk geweld' significant vaker voorkomt als aanleiding tot uithuisplaatsing bij de groep kinderen waarover geen opvoedingsbesluit genomen is. Uit de analyse van de factoren blijkt ook dat 'huiselijk geweld' de kans op een opvoedingsbesluit in de vorm van een permanente plaatsing in het pleeggezin significant vermindert. In eerder onderzoek werd echter geen relatie gevonden tussen huiselijk geweld en de kans op een opvoedingsbesluit noch de uitkomst hiervan (Becker e.a., 2007). Wel werd in eerder onderzoek aangetoond dat 'verwaarlozing' en 'seksueel misbruik' als aanleiding tot uithuisplaatsing, factoren zijn die invloed uitoefenen op het nemen van een opvoedingsbesluit (Connell e.a., 2006; Barth e.a., 2008). Vanuit het onderhavige onderzoek kunnen deze resultaten niet ondersteund worden.

Een ander significant resultaat werd gevonden voor de variabele 'bezoekregeling met de vader'. Wanneer er sprake is van een bezoekregeling met de vader neemt de kans op het nemen van een opvoedingsbesluit af. Dit is een opmerkelijk resultaat, gezien het feit dat eerder is gebleken dat de vader niet zoveel invloed heeft op het proces van de pleegzorgplaatsing; deze invloed lag vooral bij de moeder. Het is dus opmerkelijk dat een bezoekregeling met de vader het nemen van een opvoedingsbesluit in de weg lijkt te staan. Ook omdat frequente oudercontacten eerder geassocieerd werden met een grotere kans op terugplaatsing bij de ouders (Biehal, 2007; Leathers, 2005). De invloed van de moeder blijkt wel uit het significante resultaat dat de kans op terugplaatsing bij de ouders afneemt wanneer er sprake is van een drugsverslaving bij de moeder. Dit resultaat komt ook

overeen met eerder onderzoek waarbij een sterke relatie werd gevonden tussen middelenmisbruik bij de moeder en de kans op hereniging met het kind (Brook & McDonald, 2007; Glisson e.a., 2000).

In eerder onderzoek werd aangetoond dat ook het type pleeggezin van invloed is, waarbij kinderen uit bestandspleeggezinnen significant vaker teruggeplaatst worden bij hun ouders dan kinderen in een netwerkpleeggezin (Connell e.a., 2006). In het onderhavige onderzoek is geen relatie gevonden tussen het type pleeggezin waarin het kind geplaatst is en het nemen van een opvoedingsbesluit.

Tenslotte neemt elk jaar dat de ondertoezichtstelling langer duurt de kans op een permanente plaatsing in het pleeggezin met 22,3% toe. Aan de ene kant lijkt het logisch dat wanneer een kind langer onder toezicht staat en dus langer in de pleegzorg verblijft, de kans op een permanente plaatsing toeneemt. Aan de andere kant wordt de kans op meerdere verplaatsingen en breakdowns ook groter naarmate een kind langer binnen de pleegzorg verblijft, wat geen positieve kansen met zich meebrengt voor het kind, zoals blijkt uit onderzoek (Strijker & Knorth, 2007; Strijker, Knorth, & Knot-Dickscheit, 2008).

4.3 Kritische beschouwing

Een aantal punten van het onderhavige onderzoek verdienen een kritische blik, waarna deze beschouwingen meegenomen kunnen worden in toekomstig onderzoek. Ten eerste bevat dit onderzoek een relatief kleine steekproef die niet voldoende representatief is. Zoals in de inleiding is benoemd maken ongeveer 24.150 kinderen in Nederland gebruik van de pleegzorg (Factsheet Pleegzorg, 2010). Een grotere steekproef zou zeer waarschijnlijk een betrouwbaarder beeld geven dan het onderhavige onderzoek momenteel gedaan heeft. Daarnaast was binnen de totale onderzoeksgroep de groep kinderen waarover een opvoedingsbesluit is genomen ondervertegenwoordigd, evenals de groep kinderen met een verstandelijke beperking.

Ten tweede is in de loop van het dossieronderzoek gebleken dat het, in eerste instantie zorgvuldig samengestelde, format niet bij alle dossiers volledig ingevuld kon worden. Het dossieronderzoek is uitgevoerd aan de hand van de papieren dossiers, maar nog niet alle (nieuwe) digitale informatie over het kind en de pleegzorgplaatsing was al verwerkt in deze dossiers. Hierdoor hebben we te maken gehad met een relatief groot aantal missing values voor sommige onderdelen van het format, zoals bij de bezoekenregeling met vader en/of moeder.

Wat betreft de ontwikkeling van het kind is het aan de hand van het gebruikte format niet mogelijk geweest om een uitspraak te doen over het tijdsbestek tussen de ontwikkeling van het kind bij uithuisplaatsing en ten tijde van de plaatsing. Uit de resultaten is gebleken dat de ontwikkeling van de kinderen vooruit is gegaan, maar onduidelijk is na hoeveel tijd dit is.

4.4 Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Het is wenselijk om in de toekomst een grootschaliger onderzoek uit te voeren onder meerdere instellingen. Op deze manier wordt het databestand van grotere omvang, veelzijdig en representatiever. Zo kan bekeken worden wat de landelijke cijfers zijn omtrent het nemen van een opvoedingsbesluit en het termijn waarbinnen dit gebeurd. Ook kan op die manier de invloed van meerdere factoren op het opvoedingsbesluit geanalyseerd worden. Hierbij kan gedacht worden aan een verstandelijke beperking bij het kind. Het huidige databestand bevatte te weinig kinderen met een verstandelijke beperking om hier uitspraken over te kunnen doen.

Het is interessant om het proces tot het nemen van dit opvoedingsbesluit meer in kaart te kunnen brengen. Welke inbreng hebben de hulpverleners, de ouders en de pleegouders? Hoeveel heeft het kind zelf in te brengen? Onderzoek hiernaar kan een nog gedifferentieerder beeld geven van de problemen rondom het nemen van het opvoedingsbesluit en waarom dit in veel gevallen zoveel jaren in beslag neemt. Resultaten moeten gebruikt worden om het proces efficiënter te laten verlopen en het belang van het kind meer in het oog te houden.

Een van de belangrijkste conclusies uit dit onderzoek is dat de ontwikkeling van het kind sterk verbeterd na plaatsing in het pleeggezin. Toekomstig onderzoek kan zich richten op de ontwikkeling van het kind en dan met name het tijdsbestek waarin het kind vooruitgaat in de ontwikkeling. De vraag is namelijk of de kinderen vanaf het begin van de pleeggezinplaatsing vooruit gaan in hun ontwikkeling of dat er sprake moet zijn van een minimale verblijfsduur. Ook is het interessant om te onderzoeken welke factoren nog meer samenhangen met de vooruitgang in de ontwikkeling van het pleegkind. Mogelijk hangt dit samen met een positiever contact met de ouders, de betere pedagogische kwaliteiten van de pleegouders ten opzichte van de ouders, de hulpverlening of ondersteuning vanuit de pleegzorgorganisatie. Er valt nog veel te onderzoeken op dit gebied.

4.5 Implicaties en aanbevelingen voor de praktijk

Men moet de bestaansonzekerheid van het kind meer in acht nemen. Een duidelijk en transparant model omtrent besluitvorming moet meer en sneller helderheid bieden over de toekomst van het kind.

De resultaten uit het onderhavige onderzoek en de motivaties achter deze resultaten zouden het gehele proces rondom het nemen van een opvoedingsbesluit ten goede kunnen komen. Ook het hulpverleningsproces voorafgaand aan een pleeggezinplaatsing en ten tijde van een pleeggezinplaatsing kan men succesvoller laten verlopen. Zo kan het belang van het kind meer voorop worden gesteld, in plaats van vooral oog te hebben voor de (dis)kwaliteiten van de ouders. Wanneer het belang van het kind voorop staat kunnen escalaties in het gezin voorkomen worden. Op deze manier kan het aantal kinderen dat middels een crisisplaatsing uit huis wordt geplaatst verminderd worden.

Uit de resultaten van het onderhavige onderzoek kunnen een aantal punten aangegeven worden om pleegkinderen adequater te kunnen helpen in de toekomst. Pleegkinderen blijken meer

hulpverlening nodig te hebben op het gebied van de emotionele ontwikkeling. Voor alle andere ontwikkelingsgebieden blijkt dat alleen al de plaatsing in een pleeggezin de ontwikkeling helpt te bevorderen, maar de emotionele ontwikkeling blijft hierbij achter. Adequater hulpverlening voor het kind en ondersteuning aan het pleeggezin kan bijdragen aan minder emotionele problematiek bij de pleegkinderen. De pleegkinderen krijgen op deze manier een grotere kans zich te ontwikkelen tot adequaat functionerende volwassenen met vertrouwen in andere volwassenen en het zelfvertrouwen om hun leven op een goede manier vorm te geven.

4.6 Slotconclusie

Wanneer het ontwikkelingsbelang van het kind op de eerste plaats staat, is dit onlosmakelijk verbonden met duidelijkheid en continuïteit. Het kind moet weten bij wie het op kan groeien. Dit onderzoek toont aan dat plaatsing in een pleeggezin een positieve ontwikkeling van het kind bevordert. Toch wordt maar in een derde van de gevallen deze positieve bevinding zeker gesteld door middel van een opvoedingsbesluit om het kind permanent in het pleeggezin te laten opgroeien. En in maar zeer weinig gevallen binnen twee jaar na het uitspreken van de ondertoezichtstelling met machtiging uithuisplaatsing. Het feit dat dit nog maar in deze aantallen gebeurt en met zulke lange termijnen bevestigt dat het werken met de Deltamethode nog niet effectief genoeg gebeurt en dat er nog veel tijd nodig is om deze methode te impliceren op de gewenste manier. Vanuit het Pedagogisch Model is aangegeven hoe belangrijk het is dat een kind stabiliteit ervaart en de mogelijkheid krijgt een selectieve hechtings- en opvoedingsrelatie op te bouwen met ofwel de ouders ofwel de pleegouders. Elke breakdown van een pleeggezinplaatsing verstoort het opbouwen van deze belangrijke relatie en bevordert hiermee de ontwikkeling van gedragsproblematiek. Het proces omtrent de besluitvorming voor terugplaatsing bij de ouders of een permanente plaatsing in het pleeggezin zou dus beter georganiseerd moeten worden. Hiermee kunnen vele breakdowns voorkomen worden en wordt voor het kind binnen een aanvaardbare termijn duidelijk waar het op gaat groeien en met welke personen de hechtings- en opvoedingsrelatie opgebouwd kan worden.

Referentielijst

- Baker, C. (2007). Disabled children's experience of permanency in the looked after system. *British Journal of Social Work, 37*(7), 1173-1188.
- Barber, J.G., & Delfabbro, P.H. (2003). The first four months in a new foster placement: Psychosocial adjustment, parental contact and placement disruption. *Journal of Sociology & Social Welfare, 30*, 69-85.
- Barth, R.P. (1997). Effects of age and race on the odds of adoption versus remaining in long-term out-of-home care. *Child Welfare, 76*(2), 285-308.
- Barth, R.P., Weigensberg, E.C., Fisher, P.A., Febrow, B., & Green, R. (2008). Reentry of elementary aged children following reunification from foster care. *Children and Youth Services Review, 30*, 252-364.
- Baum, A.C., Crase, S.J., & Crase, K.L. (2001). Influences on the decision to become or not become a foster parent. *Journal of Contemporary Human Services, 82*(2), 202-213.
- Becker, M.A., Jordan, N., & Larsen, R. (2002). Predictors of parent-child reunification and behavioral health services and cost for children in Foster care. Tampa, FL: Department of Mental Health Law and Policy, Louis de la Parte Florida Mental Health Institute, University of South Florida.
- Becker, M.A., Jordan, N., & Larsen, R. (2007). Predictors of successful permanency planning and length of stay in Foster care: the role of race, diagnosis and place of residence. *Children and youth services review, 29*, 1102-1113.
- Beckerman, A. (1994). Mothers in prison: meeting the prerequisite conditions for permanency planning. *Social work, 39*(1), 9-14.
- Beckerman, A. (1998). Charting a course: Meeting the challenges of permanency planning for children with incarcerated mothers. *Child Welfare, 77*(5), 513-529.
- Benedict, M.I., & White, R.B. (1991). Factors associated with foster care and length of stay. *Child Welfare, 70*(1), 45-59.
- Biehal, N. (2007). Reuniting children with their families: reconsidering the evidence of timing, contact and outcomes. *British Journal of Social Work, 37*, 807-823.
- Boer, F. (2006) Advies inzake de keus voor een algemeen te gebruiken screeningsinstrument voor de Bascule. *Interne publicatie*.
- Brook, J., & McDonald, T.P. (2007). Evaluating the effects of comprehensive substance abuse intervention on successful reunification. *Research on Social Work Practice, 17*(6), 664-673.
- Brook, J., & McDonald, T.P. (2009). The impact of parental substance abuse on the stability of family reunifications from foster care. *Children and Youth Services Review, 31*, 193-198.
- Brown, J.D., & Bednar, L.M. (2006). Foster parent perceptions of placement breakdown. *Children and Youth Services Review, 28*, 1497-1511.

- Brown, J.D., Bednar, L.M., & Sigvaldason, N. (2007). Causes of placement breakdown for foster children affected by alcohol. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 24(4), 313-332.
- Brown, J.D., & Rodger, S. (2009). Children with disabilities: Problems faced by foster parents. *Children and Youth Services Review*, 31, 40-46.
- Bruning, M.R. (2000). OTS of ontheffing bij pleeggezinplaatsing: een vervolg. *FJR*, 2000, 157-167.
- Bruning, M.R. (2001). *Rechtvaardiging van Kinderbescherming: naar een nieuw maatregelenpakket na honderd jaar kinderbescherming*. Deventer: Kluwer.
- Butler, S. & Charles, M. (1999). The past, the present, but never the future: Thematic representations of fostering disruption. *Child & Family Social Work*, 4, 9-19.
- Choi, S., & Ryan, J.P. (2007). Co-occurring problems for substance abusing mothers in child welfare : Matching services to improve family reunification. *Children and Youth Services Review*, 29(11), 1395-1410.
- Clausen, J.M., Landsverk, J., Ganger, W., Chadwick, D. & Litrownik, A.J. (1998). Mental health problems of children in foster care. *Journal of Child & Family Studies*, 7, 283-296.
- Cleaver, H. (2000). *Fostering Family Contact*. London: The Stationery Office.
- Connell, C.M., Katz, K.H., Suanders, L., & Tebes, J.K. (2006). Leaving foster care- The influence of child and case characteristics on foster care exit rates. *Children and Youth Services Review*, 28(7), 780-798.
- Courtney, M.E. (1994). Factors associated with the reunification of foster children with their families. *Social services review*, 68, 81-108.
- Courtney M.E., Piliavin, I., & Wright, B.R. (1997). Transitions from and return to out-of-home care. *Social Service Review*, 71(4), 652-667.
- Courtney, M.E., & Wong, Y.I. (1996). Comparing the timing of exits from substitute care. *Children and Youth Services Review*, 18(4/5), 307-334.
- Davis, I.P., Landverk, J., Newton, R., & Ganger, W. (1996). Parental visiting and foster care reunification. *Children and Youth Services Review*, 18(4/5), 363-382.
- De Baat, M., Boendermaker, L., & Pots, C. (2009). *Wat werkt in de pleegzorg?* Nederlands Jeugdinstituut.
- Fisher, Gibbs, Sinclair, & Wilson. (2000). Sharing the care: the qualities sought of social workers by foster carers. *Child And Family Social Work*, 5(3), 225-233.
- Glisson, C., Bailey, J.W., & Post, J.A. (2000). Predicting the time children spent in state custody. *Social Service Review*, 74, 253-280.
- Harris, M.S., & Courtney, M.W. (2003). The interaction of race, ethnicity and family structure with respect to the timing of family reunification. *Children and Youth Services Review*, 25(5/6), 409-429.
- Hayward, R.A., & DePanfilis, D. (2007). Foster children with an incarcerated parent: predictors of reunification. *Children and Youth Services Review*, 29(10), 1320-1334.

- Heller, S.S., Smyke, A.T., & Boris, N.W. (2002). Very young foster children and foster families: Clinical challenges and interventions. *Infant Mental Health Journal*, 23(5), 555-575.
- Hindley, N., Ramchandani, P., & Jones, D. (2006). Risk factors for recurrence of maltreatment: A systematic Review. *Archives of Disease in Childhood*, 91, 744-752.
- Jellinek, M.S., Murphy, J.M., Poitras, F., Quinn, D., Bishop, S.J., & Goshko, M. (1992). Serious child mistreatment in Massachusetts: The course of 206 children through the courts. *Child Abuse and Neglect*, 16, 179-185.
- Knott, T., & Barber, J. (2005). *Do placement stability and parental visiting lead to better outcomes for children in foster care? Implications from the Australian Tracking Study*. CECW Information Sheet #19. Toronto, ON, Canada: Faculty of Social Work, University of Toronto.
- Koens, M.J.C. (1991). De rechtspositie van pleegouders. *FJR*, 153-160.
- Koh, E., & Testa, M.F. (2008). Propensity score matching of children in kin and nonkin foster care: Do permanency outcomes still differ? *Social Work Research*, 32, 105-116.
- Laan, N.M.A., Loots, G.M.P., Janssen, C.G.C., & Stolk, J. (2001). Foster care for children with mental retardation and challenging behavior: A follow-up study. *British Journal of Developmental Disabilities*, 47(92), 3-13.
- Landsverk, J., Davis, I., Ganger, W., Newton, R., & Johnson, I. (1996). Impact of child psychological functioning on reunification from out of home care. *Children and Youth Services Review*, 18(45), 447-462.
- Larrieu, J.A., Heller, S.S., Smyke, A.T., & Zeanah, C.H. (2008). Predictors of permanent loss of custody for mothers of infants and toddlers in foster care. *Infant Mental Health Journal*, vol. 29(1), 48-60.
- Leathers, S.J. (2005). Separation from siblings: Associations with placement adaptation and outcomes among adolescents in long-term foster care. *Children and Youth Services Review*, 27(7), 793-819.
- Leslie, L., Gordon, J., Meneken, L., Premji, K., Michelmore, K., & Ganger, W. (2005). The physical, developmental, and mental health needs of Young children in child welfare by initial placement type. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 26, 177-185.
- Marsh, J.C., Ryan, J.P., Choi, S., & Testa, M.F. (2006). Integrated services for families with multiple problems: Obstacles to family reunification. *Child and Youth Services Review*, 28(9), 1074-1087.
- McAuley, C., & Trew, K. (2000). Children's adjustment over time in foster care: Cross informant agreement, stability and placement disruption. *British Journal of Social Work*, 30(1), 91-107.
- McDonald, T.P., Poertner, J., & Jennings, M.A. (2007). Permanency for children in foster care: A competing risks analysis. *Journal of Social Service Research*, 33(4), 45-56.

- McMurtry, S.L., & Lie, G. (1992). Differential exit rates of minority children in foster care. *Social Work Research & Abstracts*, 28(1).
- MOGroep (2004). *Opvoedingsvariant*. Utrecht: Maatschappelijke Ondernemersgroep.
- Moses, M.C. (2006). Correlating incarcerated mothers, foster care and mother-child reunification. *Corrections Today*, 98-100.
- Mouissie, J. (2006). *Het pleegkind in ontwikkeling. Een onderzoek onder 50 pleegzorgsituaties met behulp van het PSI*. (Masterthesis). Universiteit Leiden, Leiden.
- Nederlandse gezinsraad (2001). *Thuisplaatsing van pleegkinderen. Een onderzoek naar de thuisplaatsing van pleegkinderen na langdurige uithuisplaatsing in het kader van ondertoezichtstelling*. Alkmaar: Adato Design.
- Newton, R.R., Litrownik, A.J., & Landsverk, J.A. (2000). Children and youth in foster care: Disentangling the relationship between problem behaviors and number of placements. *Child Abuse and Neglect*, 24, 1363-1374.
- Oosterman, M., Schuengel, C., Slot, N.W., Bullen, R.A.R. & Doreleijers, T.A.H. (2007). Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. in: *Children and Youth Services Review*, 29, p. 53-76.
- Pabustan-Claar, J. (2007). Achieving permanency in foster care for young children: A comparison of kinship and nonkinship placements. *Journal of Ethnic and Cultural Diversity*, 16(1/2), 61-94.
- Park, J.M., & Ryan, J.P. (2009). Placement and permanency outcomes for children in out of home care by prior inpatient mental health treatment. *Research on Social Work Practice*, 19(1), 42-51.
- PI Research & Van Montfoort (2009). *'Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij: De nieuwe methode voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling'*. Duivendrecht/Woerden: PI Research/Van Montfoort.
- Pleegzorg Nederland (2010). *Factsheet 2010*. Geraadpleegd op 9 augustus 2010 via http://www.pleegzorg.nl/algemeen/Factsheet_Pleegzorg_2010.PDF
- Potter, C.C., & Klein-Rothschild, S. (2002). Getting home on time: Predicting timely permanence for young children child welfare. *Child Welfare*, 81(2), 123-150.
- Romney, S.C., Litrownik, A.J., Newton, R.R., & Lau, A. (2005). The relationship between child disability and living arrangement in child welfare. *Child Welfare*, 85(6), 965-984.
- Rosenau, N. (2000). Do we really mean families for all children? Permanency planning for children with developmental disabilities. *Policy Research Brief*, 2000(11).
- Rosenberg, S.A., & Robinson, C.C. (2004). Out-of-home placement for young children with developmental and medical conditions. *Children and Youth Services Review*, 26, 711-723.
- Rubin, D.M., O'Reilly, A.L., Luan, X., & Localio, A.R. (2007). The impact of placement stability on behavioral well-being for children in foster care. *Pediatrics*, 119(2), 336-344.

- Ryburn, M. (1999). Contact between children placed away from home and their birth parents: a reanalysis of the evidence in relation to permanent placements. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 4, 505-518.
- Schofield, G., Thoburn, J., Howell, D., & Dickens, J. (2007). The search for stability and permanence: modeling the pathways of long-stay looked after children. *British Journal of Social Work*, 37, 619-642.
- Sinclair, I., Baker, C., Wilson, K., & Gibbs, I. (2005). *Foster children. Where they go and how they get on*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Smith, B.D. (2003). How parental drug use and drug treatment compliance relate to family reunification. *Child Welfare*, 82(3), 335-365.
- Snowden, J., Leon, S., & Sieracki, J. (2008). Predictors of children in foster care being adopted: A classification tree analysis. *Children and Youth Services Review*, 30(11), 1318-1327.
- Stams, G.J.J.M., Top-Van der Eem, M., Limburg, S., Van Vugt, E., & Van der Laan, P.H. (2010). Implementatie en doelmatigheid van de Deltamethode Gezinsvoogdij: *Onderzoek naar de invloed van de Deltamethode Gezinsvoogdij op het verloop op de ondertoezichtstelling*. Amsterdam: UVA, SCO-Kohnstamm instituut.
- Strijker, J., & Knorth, E.J. (2007). Verplaatsing van pleegkinderen. *Kind en adolescent*, 28, 32-45.
- Strijker, J., Knorth, E.J., & Knot-Dickscheit, J. (2008). Placement history of foster children: a study of placement history and outcomes in long-term family foster care. *Child Welfare*, 87, 107-124.
- Strijker, J., & Zandberg, Tj. (2004). Over-Leven in de pleegzorg. *Pedagogiek*, 24, 230-245.
- Tyler, R., Howard, J., Espinosa, M., & Doakes, S.S. (1997). Placement with substance-abusing mothers vs. placement with other relatives: Infant outcomes. *Child abuse and neglect*, 21, 337-349.
- Van Arkel, L. (2009). *Het verloop van een pleeggezinplaatsing. Factoren die bijdragen aan verplaatsing van een pleegkind*. (Master's thesis). Universiteit Leiden, Leiden.
- Van den Bergh, P.M., & Weterings, A.M. (2007). *Pleegzorg, jeugdzorg voor het kind. Pedagogische besluitvorming bij uithuisplaatsing*. Utrecht: Agiel
- Van den Bergh, P.M., & Weterings, A.M. (red.) (2010). *Pleegzorg in perspectief. Ontwikkelingen in theorie en praktijk*. Assen: Van Gorcum.
- Van der Linden, A.P., Ten Siethoff, F.G.A., & Zeijlstra-Rijpstra, A.E.I.J. (2005). *Jeugd en Recht*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Versteeg, A.P., & Weterings, A.M. (2000). De onbeschermd positie van het pleegkind, een juridisch en maatschappelijk probleem. *FJR*, 161-167.
- Vreeswijk, M. (2009). *Pleegzorg: zorgen voor pleegouders? Een onderzoek naar de relatie tussen gedragsproblemen bij pleegkinderen en de mening van pleegouders over de plaatsing en begeleiding*. (Master's thesis). Universiteit Leiden, Leiden.

- Waddell, M.D.C., McMillan, M.D.H., & Pietrantonio, A. (2004). How important is permanency planning for children? Considerations for pediatricians involved in child protection. *Developmental and Behavioral Pediatrics, 25*(4), 285-292.
- Wells, K., & Guo, S. (1999). Reunification and reentry of foster children. *Children and Youth Services Review, 21*(4), 273-294.
- Weterings, A.M. (1997). De OTS als koning der kinderbeschermingsmaatregelen met zijn grens in de ontheffing. *FJR; OTS special, 4*, 79-86.
- Weterings, A.M., Quik-Schuijt, A.C., & Versteeg, A.P. (2001). De (on)bruikbaarheid van het huidige maatregelenpakket bij de langdurige pleegzorgplaatsing. *FJR, 2001*(3), 66-71.
- Winokur, M.A., Crawford, G.A., Longobard, R.C., & Valentine, D.P. (2008). Matched comparison of children in kinship care & foster care on child welfare outcomes. *Families in Society, 89*(3), 338-346.
- Yampolskaya, S., Armstrong, M.I., & Vargo, A.C. (2007). Factors associated with exiting and reentry into out-of-home care under community-based care in Florida. *Children and Youth Services Review, 29*(10), 1352-1367.
- Yampolskaya, S., Kershaw, M.A., & Banks, S. (2006). Predictors of successful discharge from out-of-home care among children with complex needs. *Journal of Child and Family Studies, 15*, 195-205.

Bijlage 1: Format van het dossieronderzoek

Dossieronderzoek pleegzorg 2010

Datum invulling	
Naam student	

1. Algemene gegevens	
Codenummer kind	
Sexe kind	J/M
Geb. datum kind	..-.-.
Geb. datum moeder	
Geb. datum vader	

2. Geschiedenis van het pleegkind (dossiers tot 2008)	
<p>Aanleiding tot uithuisplaatsing</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mishandeling kind - Seksueel misbruik kind - Verwaarlozing - Pedagogische onmacht vader (P) en/of moeder (M) - Huiselijk geweld - Verslaving drank P en/of M - Verslaving drugs P en/of M - Verstandelijke beperking P en/of M - Overlijden P en/of M - (Chronische) Ziekte P en/of M - Opname P en/of M - P en/of M in gevangenis - Opstandig gedrag kind - Agressief kind - Delinquent kind - Mentale problemen kind - Emotionele problemen kind - Gedragsproblemen kind - Loverboycircuit - Anders, namelijk: 	<ul style="list-style-type: none"> - Ja, aangetoond - Ja, vermoeden - Nee
Data maatregelen: OTS, uithuisplaatsing, overplaatsing, residentieel, etc. op chronologische volgorde:	
<i>Datum</i>	<i>Gebeurtenis</i>

Hulpverlening voorafgaand aan plaatsing dossieronderzoek:	<i>(Een 'nee'-antwoord betekent dat de desbetreffende hulpverlening niet heeft plaatsgevonden of niet in het dossier is aangetroffen)</i>
1. Praktisch pedagogische thuishulp (PPT, gezinszorg, e.d.): - Frequentie - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
2. Intensieve gezinsbegeleiding (IOG/IPG; Families first, e.d.) - Frequentie - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
3. Video hometraining - Frequentie - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
4. (Relatie-) therapie - Frequentie - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
5. Opname vader (P) in psych. kliniek - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
6. Opname moeder (M) in psych. kliniek - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
7. Blijf-van-mijn-lijf-Huis - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
8. MEE (Verst. Beperkte ouders) - Frequentie - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
9. Algemeen maatschappelijk werk. - Frequentie - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
10. Sociale Dienst – uitkering - Duur - Soort uitkering	
11. Sociale Dienst – Geestelijke ondersteuning - Duur - Frequentie	
12. Logeershuis - Frequentie - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
13. Speltherapie - Frequentie - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
14. Logopedie - Frequentie - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
15. Vaardigheids-/motorische training - Frequentie - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
16. MKD-/Boddaert-plaatsing - Frequentie - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.
17. Dagpleegzorg	Ja/Nee.

- Frequentie - Duur	.. maanden/nvt.
18. Residentiële voorziening - Frequentie - Duur	Ja/Nee .. maanden/nvt.
19. Fysiotherapie - Frequentie - Duur	Ja/Nee .. maanden/nvt.
20. Anders, nl..... - Frequentie - Duur	Ja/Nee. .. maanden/nvt.

3. Maatregelen en opvoedingsbesluit	
Datum machtiging UHP	
Datum plaatsing binnen de pleegzorg	
Reden UHP	
Totale duur van de UHP	
Datum eerste OTS maatregel	
Reden OTS maatregel	
Datum laatste verlenging OTS maatregel	
Reden verlenging OTS	<ul style="list-style-type: none"> - kind bedreigd in ontwikkeling - geen vaste verblijfplaats - ongunstige opvoedingsomstandigheden - kans op terugplaatsing - geen duidelijk toekomstbeeld - continuering pleeggezinplaatsing - anders, namelijk
Totale duur van de OTS	
Is er een opvoedingsbesluit genomen?	Ja/Nee
Ja, op welke datum?	
Ja, wat was het perspectief?	<ul style="list-style-type: none"> - Terugplaatsing bij de ouders - Permanente plaatsing in pleeggezin - Adoptie - Anders
Ja, wat was de argumentatie?	<ul style="list-style-type: none"> - Thuisplaatsing niet haalbaar - Moeder kan niet voor haar kind zorgen - Geen contact tussen ouder en kind - Ouder(s) wil(len) geen contact meer - Ouders uit ouderlijke macht ontzet - Anders, namelijk
Nee, wat was de reden?	
Staat er een opvoedingsbesluit gepland?	Ja/Nee
Ja, voor welke datum?	

4. Gegevens eerste pleeggezin bij UHP binnen pleegzorg	
Soort pleeggezin zoals vermeld in het dossier (plus specificaties van verblijf)	<ul style="list-style-type: none"> - Crisisopvang - Kort verblijf - Perspectief zoekend - Perspectief biedend - Therapeutisch pleeggezin - Anders, namelijk...
Netwerk of bestandsplaatsing?	Netwerk/Bestand/Onbekend.
Geboortedatum pleegvader	

Geboortedatum pleegmoeder	
Aantal eigen kinderen pleegouders	
Aantal pleegkinderen (totaal)	
Welke contacten heeft het pleegkind met hulpverleners? <ul style="list-style-type: none"> - Met wie? - Aard contacten - Frequentie contacten - Duur 	
Is het perspectief van de plaatsing gedurende het verblijf veranderd?	Ja, naar perspectief biedend Ja, naar perspectief zoekend Nee
Verblijft het kind anno 2008 in hetzelfde pleeggezin?	Nee/Ja
Is kind teruggeplaatst? Zo ja, naar wie?	Ja, naar moeder Ja, naar vader Ja, naar beide ouders Nee
Is kind overgeplaatst? Zo ja, waarheen?	<ul style="list-style-type: none"> - Ja, ander pleeggezin - Ja, internaat / leefgroep - Ja, observatie plaatsing - Ja, therapeutisch pleeggezin - Ja, gezinshuis - Ja, begeleid wonen - Anders, namelijk: - Nee

5. Ouders	
Vader eens met plaatsing?	Ja/Nee/Onbekend.
Moeder eens met plaatsing?	Ja/Nee/Onbekend.
Bezoekregeling vader <ul style="list-style-type: none"> - Frequentie - Soort contact - Begeleid/Onbegeleid 	Ja/Nee/n.v.t. <i>(n.v.t.: vader is overleden of onbekend)</i> <ul style="list-style-type: none"> - Telefonisch - Fysiek, bij pleegouders - Fysiek, bij de ouder - Fysiek, elders namelijk:
Veranderingen in bezoekregeling vader?	Ja, in frequentie, namelijk: Ja, in soort contact, namelijk: Ja, in begeleiding, namelijk Nee.
Bezoekregeling moeder <ul style="list-style-type: none"> - Frequentie - Soort contact - Begeleid/Onbegeleid 	Ja/Nee/n.v.t. <i>(n.v.t.: moeder is overleden of onbekend)</i> <ul style="list-style-type: none"> - Telefonisch - Fysiek, bij pleegouders - Fysiek, bij de ouder - Fysiek, elders namelijk:
Veranderingen in bezoekregeling moeder?	Ja, in frequentie, namelijk: Ja, in soort contact, namelijk: Ja, in begeleiding, namelijk:

	Nee.
--	------

6. Gegevens ontwikkeling kind	
--------------------------------------	--

Doel UHP m.b.t. het kind	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkeling van het kind bevorderen - Veiligheid bieden aan het kind - Structuur bieden aan het kind - Onderdak bieden aan het kind - Gezins situatie scheppen voor het kind - Anders, namelijk:
<p>Wat is bekend over ontwikkeling van het kind bij UHP?</p> <ul style="list-style-type: none"> - lichamelijk - motorisch - taal - sociaal andere kinderen - sociaal functioneren - emotioneel - lich/geest. handicap? <p>Wat is op dit moment bekend over de ontwikkeling van het pleegkind?</p> <ul style="list-style-type: none"> - lichamelijk - motorisch - taal - sociaal andere kinderen - sociaal functioneren - emotioneel - lich/geest. handicap? 	

Bijlage 2: Aanvullende tabellen

➤ Tabel: demografische gegevens en karakteristieken van de onderzoeksgroep (N=84)

Variabele		N	%
Aanleiding tot uithuisplaatsing	Verwaarlozing	29	35%
	Mishandeling	8	10%
	Seksueel misbruik (vermoeden van)	3	4 %
	Huiselijk geweld	28	33%
	Pedagogische onmacht vader	26	31%
	Pedagogische onmacht moeder	41	49%
	Verstandelijke beperking kind	2	2 %
	Verstandelijke beperking vader	6	7 %
	Verstandelijke beperking moeder	27	32%
	Psychische problematiek vader	4	5 %
	Psychische problematiek moeder	26	31%
	Opname in kliniek vader	1	1%
	Opname in kliniek moeder	1	1%
	Chronische ziekte vader	2	2%
	Alcoholverslaving vader	2	2 %
	Alcoholverslaving moeder	4	5 %
	Drugsverslaving vader	3	4 %
	Drugsverslaving moeder	17	20%
	Vader in gevangenis	8	10%
	Moeder in gevangenis	3	4 %
	Overlijden vader	1	1 %
	Overlijden moeder	1	1 %
	Gedragsproblemen kind	2	2 %
	Mentale problematiek kind	1	1%
	Emotionele problemen kind	1	1 %
	Schoolproblemen kind	1	1%
	Loveboy circuit	1	1%
Sekse	Jongen	41	49%
	Meisje	42	50%
	Missing	1	1 %
Leeftijd	0-3 jaar	17	20%
	4-6 jaar	23	27%
	7-9 jaar	26	31%
	> 9 jaar	18	22%
Bezoekregeling vader	Ja	34	40%
	Nee	14	17%
	Niet van toepassing	25	30%
	Onbekend/missing	11	13%
Bezoekregeling moeder	Ja	75	90%
	Nee	5	6 %
	Niet van toepassing	1	1 %
	Onbekend/missing	3	3 %
Soort pleeggezin	Netwerkpleeggezin	30	36%
	Bestandpleeggezin	54	64%
Aantal verplaatsingen pleegkind	1 verplaatsing	28	33%
	2 verplaatsingen	24	29%
	3 verplaatsingen	13	16%
	>4 verplaatsingen	19	22%
Duur van de plaatsing	1 0-12 maanden	6	7 %
	13-24 maanden	14	17%
	25-36 maanden	18	21%
	37-48 maanden	15	18%
	> 48 maanden	30	36%
	Missing	1	1 %

➤ Tabel: Data-inspectie

Ten aanzien van de data-inspectie is allereerst de normaliteit van de variabelen onderzocht. Zoals te zien is in de tabel zijn de numerieke variabelen (bij benadering) normaal verdeeld ($z_{\text{scheefheid}}$ en z_{kurtosis} liggen tussen -3 en 3), zodat parametrische toetsen kunnen worden toegepast. Op geen van de variabelen zijn uitbijters of extreme waarden geconstateerd.

	N	Min	Max	<i>M</i>	S_x	$z_{\text{scheefheid}}$	z_{kurtosis}
Leeftijd van het kind in maanden bij uithuisplaatsing	84	0	128	37.24	32.80	.753	-.291
Leeftijd van het kind in maanden ten tijde van het onderzoek	83	0	114	34.13	29.23	.826	-.039
Totaal aantal verplaatsingen	84	1	7	2.43	1.46	.980	.335
Totale duur van de ondertoezichtstelling in jaren	78	1	14	4.51	2.84	1.21	1.06